

Møte torsdag den 23. mai 2013 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 84):

1. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker
(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 14. mai 2013)
2. Interpellasjon fra representanten Knut Arild Hareide til utenriksministeren:

«I 2014 vil store utenlandske styrker trekkes ut fra Afghanistan. Det vil endre situasjonen i Afghanistan sterkt, men også gi regionale ringvirkninger. Det gjelder ikke minst i Afghanistans naboregion, Kashmir, hvor befolkningen stadig lider under en uløst konflikt som har vart siden 1947. Både fra Pakistans og Indias side er det i de siste årene gjort en del for å dempe konfliktnivået, men også de siste månedene har vi sett dødelige trefninger langs kontrollinjen. I regionen er det uttalt frykt for en fornyet bølge av vold og terror i Kashmir etter 2014.

Hva er utenriksministerens vurdering av de regionale konsekvensene av den varslede uttrekking av utenlandske styrker fra Afghanistan – ikke minst med hensyn til utviklingen i Kashmir og i forholdet mellom Pakistan og India mer generelt – og hva kan Norge og det internasjonale samfunn bidra med for å fremme en positiv utvikling og konfliktløsning?»

3. Referat

Presidenten: Den innkalte vararepresentant for Vestfold fylke, Heidi Ørnlo, har nå tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra representanten Borghild Tenden om velferdspermisjon i tiden fra og med 23. mai til og med 31. mai
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Karin S. Woldseth i dagene 23. og 24. mai for å delta i møte i Europarådets parlamentariske forsamling i Tallinn.

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Akershus fylke, Inge Hallgeir Solli, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten Borghild Tendens permisjon, av velferdsgrunner.

Denne søknad foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:

For Akershus fylke: Inger Johanne Bjørnstad 23.–30. mai

For Hordaland fylke: Torkil Åmland 23. mai 2013

Presidenten: Inger Johanne Bjørnstad og Torkil Åmland er til stede og vil ta sete.

Sak nr. 1 [10:01:12]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 14. mai 2013)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 30 minutter, og blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:01:42] (leder for komiteen): Først vil jeg takke utenriksministeren for en god redegjørelse. EØS-avtalen er hjørnesteinen i Norges forhold til Europa, både for bedrifter, for arbeidsplasser og for studenter, som et eksempel. I en tid hvor nye land og regioner trer fram som maktfaktorer, er det også en påminnelse om at det faktisk er Europa som er vårt kontinent og vår suverent viktigste handelspartner, som mottar nær 80 pst. av vår eksport.

Europapolitikk er innenrikspolitikk. Ikke bare er det en generell trend at skillet mellom innenriks og utenriks viskes ut, men det er særlig relevant for europapolitikken, som så til de grader får betydning for Norge. EØS-avtalen har vist seg å være dynamisk og med et betydelig utnyttet handlingsrom. Gjennom avtalen er vi, på lik linje med EU-landene, en del av det indre markedet i Europa. Samarbeidet på områder som energi, miljø, justis, sikkerhet, utdanning og forskning, områder som blir viktigere for oss i tida som kommer, akselererer, og vi må gjøre vår stemme hørt tidligere og mer effektivt. Høyre ønsker tettere kontakt med EU for å endre eller for å oppnå best mulig tilpassning av regelverket og for å unngå unødvendige konfrontasjoner.

Vi er i en mildt sagt utfordrende situasjon i Europa med massearbeidsløshet blant særlig ungdom, en generasjon som mister framtidshåpet og grobunn for ekstremisme og hat. EU-parlamentets president Martin Schulz holdt en tale om dette i går. Han sa:

Vår viktigste oppgave er å sikre at unge mennesker får en framtid i Europa.

Det er svært viktig at vi yter vårt for å bidra til at Europa, vårt kontinent, fortsatt skal være et sted for fred, frihet, stabilitet, toleranse og respekt for menneskerettigheter. Vår nære historie viser oss at det ikke er en selvfølge hvis vi ikke jobber for det hver dag.

Utenriksministeren nevnte norsk deltagelse i EUs pro-

grammer og hvordan vår deltagelse i de ulike programmene gjør oss i stand til å danne grunnlaget for politikkutviklingen i Europa. Vi skulle gjerne sett en bredere redegjørelse for vår deltagelse i disse programmene fordi det danner vår viktigste permanente kontaktflate med Europa. Særlig viktig er selvfølgelig deltagelsen i Horisont 2020, det nye rammeprogrammet for forskning og innovasjon. Det er også et rammeprogram der Norge har deltatt som fullverdig medlem siden EØS-avtalen trådte i kraft. Hvis Norge skulle bestemme seg for å stå utenfor, kan det få store konsekvenser, og ikke minst vil Norge da få status som tredjeland.

Jeg vil plukke opp tråden der utenriksministeren avsluttet sin redegjørelse: spørsmålet om hva slags EU vi kommer til å møte om få år, når krisen er over, og hvordan vi forholder oss til det. Høyres utgangspunkt er at EU kommer styrket ut av krisen, på akkurat samme måte som tidligere kriser har vært generatorer for utvikling av EU. Krisen vil øke bredden og tempoet i integrasjonsprosessen, men tyngdepunktet for politikkutviklingen forskyves mot arenaer der vi har få eller ingen formelle påvirkningskanaler. Et veldig sannsynlig scenario er et EU der eurolandene utgjør en stadig tydeligere kjerne, både for integrasjon og politikkutvikling, og leder an.

Jeg deler utenriksministerens vurdering av behovet for å styrke den europapolitiske dialogen med nøkkelland i Europa. Han nevner spesielt nordiske land og Tyskland, noe jeg støtter fullt ut. Tyskland avtegner seg mer og mer som en europeisk arkitekt. Polen er også et land som har stor viktighet, det er en ny, tung aktør i EU. Av de nordiske landene har jo Finland et særlig interessant trekk ved seg, nemlig at det er det eneste nordiske landet som er i eurogruppen, og som dermed i stadig sterkere grad vil være en del av denne indre kjernen. Poenget er at europaspørsmål ofte ikke har prioritet i den bilaterale dialogen med viktige medlemsland, og vi går dermed trolig glipp av en viktig arena til å fange opp endringer.

I dette nye, tettere integrerte og mer komplekse EU, der «utviklingen i EU-samarbeidet i økende grad skjer andre steder enn i de institusjonene Norge er knyttet til gjennom EØS-avtalen» – det er fra utenriksministerens redegjørelse – må Norge være tilstede på de arenaene der vi har tilgang. Det er viktig for å hevde norske interesser, og det er viktig for å delta i utviklingen av vårt eget kontinent. Norge har en rolle å spille også i utviklingen av fellesskapsløsninger.

Det foregår møter i EU hele tida, og norske statsråder og statssekretærer deltar selvsagt på mange av dem. Bildet er ikke at norske statsråder ikke deltar på møter i EU-regi, men de uformelle ministertermøtene som hvert halvår arrangeres i formannskapslandet og samler fagministre på ulike felt, er spesielle i den forstand at de samler kollegaer fra alle 27 medlemsland og gir en unik mulighet til å følge opp kontakter, til å fremme norske syn og interesser i en større kontekst, og ikke minst åpner deltagelse også dører til andre områder. De er politiske verksteder som legger premissene før lovgivning – som også vil omfatte Norge – utformes. Så lenge vi ikke deltar i den formelle lovgivningsprosessen fordi vi ikke er EU-medlem, er nettopp

denne arenaen veldig viktig. Det å utnytte handlingsrommet handler i stor grad om tilstedeværelse akkurat her. Det i stedet systematisk å utebli på statsrådsnivå fra de møtene vi blir invitert til, er altså ikke å utnytte handlingsrommet.

Dette halvåret, under det irske formannskapet, har Norge fått invitasjon til sju uformelle ministermøter. Vi har deltatt med statsråd på et halvt av de sju uformelle ministertermøtene. Som Europautredningen viste, med statistikk tilbake til 2007, er dette et mønster for regjeringa. Totalt sett ser man altså en deltagelse på statsrådsnivå på disse møtene på rundt 40 pst. Utfordringen er altså at det ikke har blitt bedre, til tross for gjentatte påpekninger fra Høyre og fra andre partier, og det har heller ikke blitt bedre til tross for gjentatte forsikringer fra regjeringa om forbedringer. Det har tvert imot blitt verre. Det blir selvfølgelig stadig vanskeligere for Norge som et utenforland å få invitasjon til denne type møter. Det er langt fra noen selvfølge at vi skal bli invitert.

Det heter seg at man må være interessert for å være interessant, og statistikken fra Europautredningen viser også at det ser ut til å være mer systematikk i uteblivelse fra Senterparti- og SV-fagstatsråder. Som sagt er dette oppmøtemønsteret dessverre ikke unikt for det irske formannskapet. Vi har påpekt dette i Europautvalget flere ganger, senest nå 2. mai, og i debatter som denne, som vi har hvert halvår. Så sent som på det forrige europautvalgsmøtet i mai, svarte utenriksministeren følgende på spørsmål om nettopp dette:

«Men jeg vil, for å si det slik, slutte meg til intensjonen i spørsmålet, nemlig at vi – og det er vel egentlig det viktigste – så langt det overhodet er mulig, skal delta på statsrådsnivå på disse møtene.»

Deltagelse på uformelle ministermøter er selvsagt ikke alltid poenggivende her og nå, men deltagelsen er langsiktig, og kontinuitet er et nøkkelord. Møtene gir oss en unik anledning til å samle informasjon om saker, hvem som er og kan være potensielt viktige allierte for Norge, og i bestemte saker knytte nettverk som gjør at den dagen det dukker opp en sak som er spesielt viktig for Norge, har vi en alliert som sitter ved bordet der beslutningen tas.

Jeg la merke til at utenriksministeren på radio i morges nedtonet viktigheten av disse møtene. Vel, da er det merkelig at EU-delegasjonen i Brussel, våre ambassader som holder til i det til enhver tid gjeldende formannskapslandet, og UD her hjemme legger ned så betydelige ressurser for å skaffe Norge invitasjoner til disse møtene. Det ville de selvsagt ikke gjort dersom møtene ikke var viktige.

I sine kommentarer på radio i morges mente utenriksministeren også at det var greit å sende statssekretærer. Ja, det kan være greit å sende statssekretærer så lenge man er representert på politisk nivå. Store land – som Tyskland, Frankrike og Storbritannia – kan ta seg råd til å sende statssekretærer, nettopp fordi de også deltar i de formelle ministertermøtene. De møtes og deltar på mange arenaer. For Norge er de uformelle ministertermøtene den eneste arenaen og dermed så viktig. Statsråder har der muligheten til å diskutere politikk som får stor betydning for Norge.

Jeg noterte meg at utenriksministeren hyppig brukte ordet aktiv om Norges europapolitikk, og jeg la merke til at

det rykket litt ekstra i en del Senterparti- og SV-representanter hver gang han la trykk på ordet aktiv. Men det er ikke nok å snakke om en aktiv europapolitikk. Regjeringa må i handling vise at man bruker det handlingsrommet som er, utnytter de mulighetene som fins, og på den måten bidrar til å fremme både norske og europeiske interesser.

Svein Roald Hansen (A) [10:12:26]: Jeg vil takke utenriksministeren for en bred og grundig redegjørelse.

Vi har nå på bordet vår egen vurdering av EØS-avtalen etter snart 20 år, og vi har EUs vurdering. Vi er fornøyd, og EU er fornøyd. EØS-avtalen har fungert som den skulle, nemlig å integrere viktige handelspartnere i det indre marked uten at de ble EU-medlemmer.

En avtale som ble inngått mellom 12 EU-land og 6 EFTA-land, fungerer som den skal også for 27 EU-land og 3 EFTA-land. Avtalen har altså evnet å fange opp en utvikling i EU-samarbeidet som har vært mer dynamisk enn noen kunne tro på i 1992.

EØS-avtalen sikrer våre økonomiske interesser gjennom deltakelse i det indre marked. Den gir ikke bare markedsadgang. Den gir rettigheter og trygghet for fair konkurranse. Det vil ingen frihandelsavtale gi på samme måte.

Vi og EU deler også i stor grad synet på hva som er utfordringene i et samarbeid mellom medlemsland og land som vil være med, men ikke være medlem.

En utfordring er å sikre at regelverket tas inn i EFTA-landene så som raskt som mulig, slik at regelverket er ensartet. Ingen er tjent med at regelverket er ulikt fordi noen somler.

Jeg viser til ESAs årsrapport for 2012 hvor det pekes på at ESA i fjor åpnet nær tre hundre nye indre markedssaker på grunn av manglende nasjonal gjennomføring. ESA-presidenten sier i forordet til årsrapporten:

«De tre hundre sakene gjelder stort sett teknisk regelverk, men det er ingen unnskyldning for EFTA-landene som må etablere mer robuste administrative rutiner og ha større respekt for tidsfristene i EØS.»

Det er selvsagt ikke slik at alt dette hviler på Norge. Det hviler på tre land. Men det må tas rev i seilene for å få opp farten. Det må ikke bare bli et skippertak. Det må bli det normale.

En annen utfordring er at EU i økende grad legger myndighet til byråene. Det utfordrer Grunnlovens bestemmelser om ikke å overføre myndighet til internasjonale organer vi ikke er medlem av. EUs finanstilsyn er, som utenriksministeren pekte på, den siste utfordringen i så måte.

Jeg vil gjenta det jeg sa i debatten om europameldingen. Vi må finne en institusjonell løsning i tråd med topilarsystemet i EØS-avtalen. Den mest nærliggende løsningen mener jeg må være å bruke ESA. ESA har vist seg å fylle sin oppgave på en måte verken EU eller EFTA har hatt noen grunn til å klage på.

En tredje utfordring for EØS-avtalen er at pilarene i EU-samarbeidet er borte. Dette, sammen med EUs økende tendens til å lage overordnet og tverrgående politikk, skaper uklarhet om hva som er EØS-relevant og ikke. Det gjelder hav- og kyststrategi, transport- og klimapolitikk. Et av de siste eksemplene er grønnboken for klima- og energipoli-

litikk til 2030. I disse dokumentene trekkes det opp politiske målsettinger. Når disse er vedtatt, kommer handlingsplaner og tiltak, som så kan munne ut i forordninger eller direktiver.

EØS-avtalen forplikter oss jo ikke til å dele EUs politiske målsettinger. Heller ikke er det gitt at handlingsplaner og tiltak er EØS-relevante. Likevel kan forordninger og direktiver være relevante fordi de også berører handel, fri bevegelse eller konkurransereguleringen.

Kort sagt: Det er blitt mer krevende å vite hva som faller innenfor, og hva som faller utenfor EØS-avtalen. I EUs utenriktjenestes vurdering av EØS-avtalen sies det at det er tatt inn regelverk i EØS-avtalen som EU i utgangspunktet ikke så som EØS-relevant. En god start ville være en debatt om grønnboken om energi og klima til 2030 – i Europautvalget eller gjerne her i plenum.

En annen viktig sak er EUs planer for såkalt «Blue Belt» – et konsept for mer effektiv sjøtransport av varer mellom havner i EU. Dette er en del av handlingsplanen for det indre marked og derfor interessant og relevant for oss. Samtidig kan det bli mange utfordringer knyttet til disse tiltakene.

Vi bør derfor engasjere oss tidlig for å følge prosessen i EU om disse sakene og debattere nye tiltak så tidlig som mulig, slik at også Stortinget er involvert.

I den felles EØS-parlamentariskerkomiteen vil vi ha samtaler med våre partnere i Europaparlamentet om begge disse sakene på møtene våre i vår.

Jeg tror det er viktig at vi er mer oppmerksomme på denne problemstillingen. Det er både i vår og EUs interesse å verne om EØS-avtalens integritet. Hva som er innenfor, og hva som er utenfor, bør i så stor grad som mulig hvile på en teknisk og juridisk vurdering – ikke en politisk.

Utenriksministeren inviterer i sin redegjørelse også Stortinget til å delta i debatten om våre posisjoner så tidlig som mulig. Debatten om hvordan vi skal forholde oss til overordnede og tverrgående grønnbøker er en sterk kandidat til en slik tidlig involvering. Det kan skje på ulike måter. Dette handler jo dypest sett om den videre integrasjon i det indre marked og samarbeidet på områder som støtter opp under denne kjernen.

Forskningssamarbeidet, utdanningsprogrammene, likestillingspolitikken og familiepolitikken er viktige deler av en samfunnsmodell som er produktiv og fleksibel. Derfor er samarbeidet om dette viktig for å nå overordnede målsettinger som å skape økonomisk vekst og bekjempe arbeidsledigheten. Men politiske målsettinger og virkemidler på disse områdene er likevel ikke en del av EØS-avtalen i den forstand at de binder oss, slik forordninger og direktiver som gjelder det indre marked gjør.

Derfor bør vi være mer oppmerksomme på nye grønnbøker og hvitbøker og blåbøker og hva de nå kalles, drøfte dem og vurdere hva som eventuelt vil være EØS-relevant, og hva som ikke er det. Vi kan gjerne dele de politiske målsettingene om å redusere klimautslipp, forbedre jernbanesystemet og få mer gods over fra vei til bane og kjøll. Men det betyr ikke at vi skal måtte adoptere virkemidler for å nå målene, med mindre de klart ligger innenfor EØS-avtalens virkeområde.

Den internasjonale finanskrisen har rammet mange av våre europeiske naboland hardt. Men krisen har også avdekket underliggende problemer i flere av landene: svakt styresett, korrupsjon, alt for svake skattesystemer og manglende politisk vilje til å betale for den velferden man vedtar. Det er et nasjonalt ansvar. Hverdagen er blitt brutal for mange. Det er 26 millioner arbeidsledige. I flere land er halvparten av ungdomskullene uten utsikt til jobb etter utdanning.

Dette svekker selvsagt tilliten til politikerne og politikken. Det kan også gi overraskende og underlige utslag. På Island vendte velgerne tilbake til de partiene som kjørte landet på havet, og snudde ryggen til de partier som trakk dem inn på tørt land. I andre land gir situasjonen grobunn for ekstremisme og nasjonalisme. Det er en advarsel. Det haster med å skape håp om at det verste er bak oss. Gjeldskrisen kan ikke ensidig løses gjennom sparepolitikk – heller ikke ledighetsproblemene. Det nytter ikke lenger å ha ensidig fokus på innsparing.

Jeg vil støtte utenriksministeren i at vi bør arbeide for å øke andelen av EØS-midlene som går til målrettede tiltak for romfolk – gjerne i denne programperioden, hvis midler og avtaler åpner for det. Det bør også være en prioritet i neste programperiode.

Lisboa-traktaten innebærer også et tettere samarbeid mellom Europaparlamentet og de nasjonale parlamentene – ikke bare gjennom de halvårlige COSAC-møtene, men også gjennom møter mellom fagkomiteene i Europaparlamentet og i de nasjonale parlamentene om konkrete saker eller politiske områder.

Ikke minst takket være aktiv innsats fra Stortingets medarbeider i Brussel, har vi lyktes i å bli invitert til disse møtene. Det er like viktig at vi da følger opp og deltar, slik det er viktig at regjeringen deltar på møter der de kan i Brussel.

Siste tilskudd på dette samarbeidet er at det nå skal etableres en slik felles parlamentarisk konferanse for Europol. Her må vi arbeide aktivt for at Norge og de andre EFTA-landene som er med i dette samarbeidet, får observerplass. Det er nødvendig hvis Stortinget skal kontrollere regjeringen på justisområdet. Når en del av justispolitikken legges gjennom Europol i Brussel, er det også viktig at vi får innpass i det. Jeg håper at vi i fellesskap kan overbevise dem som bestemmer det i Europaparlamentet og i kommisjonen, at det er naturlig at Norge og de andre EFTA-landene som deltar i Europol, også må delta i dette parlamentariske samarbeidet.

Peter N. Myhre (FrP) [10:21:37]: La meg først få takke utenriksministeren for en grundig redegjørelse om viktige europapolitiske temaer.

Utenriksministeren understreket hovedprinsippet i EØS-avtalen, nemlig et felles regelverk for det indre markedet. Norge er kanskje det landet i Europa som er mest avhengig av friest mulig handel mellom landene. Frihandel er til alles fordel, og EØS-markedet med sine over 500 millioner innbyggere er av avgjørende betydning for norsk økonomi. EØS-avtalen har en prislapp. Den er på 14 mrd. kr for den perioden vi nå er inne i, 2009–2014, eller ca. 3 mrd.

kr per år. Det er 3 promille av statsbudsjettet. Per innbygger er dette 600 kr, eller mindre enn 2 kr per dag. Det var mange tall, men tallene illustrerer at prisen for full tilgang til EUs 500 millioner konsumenter ikke er avskrekkende, men jeg skal komme tilbake til dette.

I tillegg til å få tilgang til EU-markedet plikter vi å rette oss etter dette felles regelverket som utenriksministeren omtalte. Regelverk for internasjonal handel er ikke noe unikt for EØS-avtalen. Til dem som mener at felles regelverk er en tvangstrøye, er det å si at fordelene er også at våre handelspartnere i EØS-området er underlagt det samme regelverket. Det gir forutsigbarhet og det hindrer regjeringer rundt om i å innføre tilfeldige, proteksjonistiske tiltak uten forvarsel, med den usikkerhet norsk eksportindustri ville måtte leve med dersom et slikt regelverk ikke hadde eksistert.

De økonomiske nedgangstidene i EU setter den europeiske organisasjonsmodellen under press. Underskudd i statsregnskapene, galopperende gjeldsutvikling og økende arbeidsløshet fører til sanering av offentlige tjenester, stadige krisemøter i regjeringer, sosial uro og hele nasjonalstater som er på konkursens rand.

Problemene skyldes ikke EU eller det felles regelverket. Det skyldes heller ikke den felles valutaen, euro. Snarere tvert om ligger nok årsaken i et statlig overforbruk over lang tid, og det skyldes manglende evne til å etterleve det regelverket vi snakker om. For å ta noen eksempler: Hellas og Østerrike har begge hatt euro, og de er svært sammenliknbare når det gjelder størrelse og innbyggertall. Hellas er kanskje det hardest kriserammede landet av alle, mens Østerrike ikke bare har greid seg bra, men har en lavere arbeidsløshet nå enn de hadde i 2008.

To land som også er sammenliknbare i størrelse og innbyggertall, men som har beholdt sine nasjonale valutaer, er Tsjekkia og Ungarn. Ungarn er inne i en dyp økonomisk og politisk krise, mens Tsjekkia har greid seg rimelig bra.

Det er først og fremst de kriserammede landene som selv må finne sin vei ut av problemene. Såkalte kriselån løser ingen ting på sikt. Det må ryddes opp i statsøkonomi og forvaltning for å få balanse i økonomien, og for å få hvert enkelt medlemsland til å fungere best mulig innenfor de felles reglene som gjelder.

Utenriksministeren presiserte også at konklusjonene i de to stortingsmeldingene vi har mottatt de to siste stortingsperiodene om europapolitikken, må ligge til grunn for regjeringens EØS-arbeid. Fra Fremskrittspartiets side har vi presisert dette tidligere, men jeg gjentar det gjerne her: Fremskrittspartiet mener norsk medlemskap i EU for tiden er helt uaktuelt. Fremskrittspartiet mener derfor, som regjeringen – i hvert fall som det ledende regjeringspartiet mener – at EØS-avtalen skal være Norges tilknytningsform til EU og selve bærebjelken i Norges økonomiske forhold til Europa i all overskuelig fremtid. Alene gir disse to partienes stemmer her i Stortinget regjeringen solid ryggdekning for denne strategien, EØS-strategien, og for å benytte og utnytte det handlingsrommet som EØS-avtalen gir.

Utenriksministeren viser til at Norge «høster anerkjennelse» for sine finansielle bidrag gjennom EØS-midlene og

sine store bidrag til det internasjonale pengefondet, IMF. Det er kanskje på tide å se litt på summen av disse to. Hvis vi foretar en liten reduksjon av tilskuddene, f.eks. til IMF, vil det kanskje føre til at vi ikke lenger høster anerkjennelse, men at EU f.eks. bare er fornøyd med vår innsats. Det skulle likevel være til å leve med. Vi behøver ikke alltid være den mest gavmilde av alle. Det er ikke et mål i seg selv å gi bort mest mulig av norske skattebetaleres penger.

Når det gjelder EUs jernbanepakke IV og de mulighetene den gir for å skape konkurranse om togpassasjerer, ga utenriksministeren uttrykk for sterk tvil. For Fremskrittspartiets del vil jeg bare ytre full støtte til regjeringen, dersom regjeringen følger EUs opplegg om konkurranse.

Arbeiderpartiet var tidligere sterkt imot å gi NRK, Televerket, Statkraft og Posten konkurranse. Likevel er disse monopolene helt eller delvis avvirket. Nå har Arbeiderpartiets motstand stilnet. Konkurranse gir et bedre tilbud, slik vil det også være med konkurranse innen jernbanedrift.

La meg også ved denne anledningen komme inn på EØS-avtalens artikkel 19, som slår fast at Norge og EU skal fortsette sine bestrebelser på en gradvis liberalisering av handelen med landbruksvarer. I saken om den dramatiske økningen i norske tollsatser på ost fra EU, har EU besluttet ikke å la denne saken få konsekvenser i form av mottiltak. Det skal vi være glade for. Stortingets delegasjon for kontakt med EU-parlamentet hadde møter med EU-parlamentet både 21. februar i fjor og 26. mars i år. Begge gangene ble det fra EU-hold gitt uttrykk for sterk misnøye med fremdriften i arbeidet med liberalisering av handelen med jordbruksvarer. De etterlyste mer regularitet i møtene i ekspertgrupper og raskere fremdrift.

Norge er et land som er spesielt avhengig av å eksportere varer vi produserer mye av, slik at vi kan importere det vi selv ikke har nok av. Frihandel i Europa er en forutsetning for norsk velferd og velstand.

Nå er det nok slik at det var mange i EUs organer som forsto at ostetollsaken var et grep fra Arbeiderpartiets side for å tilfredsstille sin lille juniorpartner Senterpartiet. Men det er grunn til å advare regjeringen mot å eksperimentere med dette. Hvis et nytt stunt av denne typen skulle bli møtt med mottiltak fra EU, vil det i første omgang undergrave EØS-avtalen, men i videre forstand skape problemer for norsk eksportindustri og sette norske arbeidsplasser i fare.

I Norge går det rimelig bra, i stor grad takket være de enorme inntektene olje- og gassindustrien gir. Uten dem ville det vært mye vanskeligere å opprettholde den norske samfunnsmodellen, overføringsøkonomien, vår velferd og velstand. Hundrevis av milliarder som strømmer inn hvert år, gjør det komfortabelt å være norsk regjering.

Men dette kommer ikke av seg selv, og det varer ikke evig. Norge er sårbart dersom EU-landenes etterspørsel etter norske eksportprodukter som olje, gass, teknologi og fisk avtar, eller om markedsprisen på disse produktene skulle falle. Dette må vi ta på alvor. Nå er tiden inne for å bruke vår økonomiske styrke for å investere i fremtiden, bygge opp infrastrukturen og gjøre Norge robust for å takle endrede rammebetingelser for våre nåværende eksportindustrier, slik at vi kan utvikle nye eksport- og inntektsmuligheter for fremtidige generasjoner.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Snorre Serigstad Valen (SV) [10:30:45]: Jeg har 5 tilmålte minutter, og ikke 30 timer, som andre SV-ere har nå om dagen.

De fem minuttene har jeg lyst til å bruke til å snakke om romfolket. For situasjonen for romfolk har i flere generasjoner nå vært det største sosiale enkeltproblemet i Europa. Diskriminering og forfølgelser har holdt dem godt unna det samfunnet og de sosiale godene som resten av befolkningen i Europa har utviklet. Trass i den krisen som vi har diskutert så mye her i salen, og som kaster millioner av mennesker ut i arbeidsløshet og sosial nød, er situasjonen for romfolk fortsatt den største sosiale utfordringen for Europa. Da er det viktig å innse at dette ikke dreier seg om en liten minoritet.

I EU har bare hver sjettede rom skolegang utover grunnskolen. Halvparten av dem har ikke tilgang til vanntoalett, dusj eller strøm. 90 pst. lever under de offisielle fattigdomsgrensene – 90 pst.! Det framgår av en større undersøkelse som UNDP og Verdensbanken har gjennomført nylig. I alle de elleve EU-landene i undersøkelsen lever minst 80 pst. av romfolket i husholdninger som har en inntekt på under 60 pst. av medianinntekten i landet. Andelen er nesten 100 pst. i Frankrike, Italia og Portugal, der medianinntekten ligger høyere enn øst i EU. I Frankrike, Italia og Portugal er bare tiendeparten av romfolk mellom 20 og 64 år i lønnet arbeid – bare tiendeparten! Diskriminering er svært utstrakt. Den er størst i Italia og Tsjekkia, og ikke minst i Bulgaria og Romania.

Den samlede rombefolkningen i Europa er 10–12 millioner, hvis vi inkluderer land utenfor EU. I Romania er ca. 9 pst. av befolkningen rom, i Bulgaria 10 pst., i Slovakia 9 pst., i Ungarn 7 pst. og i Tsjekkia 2 pst. I mange av disse landene er det en velkjent valgkampøvelse å spre hatefulle ytringer om denne minoriteten. Direktøren for EUs menneskerettighetssenter konkluderer undersøkelsen jeg viste til – UNDP og Verdensbankens – på denne måten:

«Ekskluderingsmønstrene er de samme i alle EU-land, og har et omfang som ikke tåler noen unnskyldning for å utsette rask og effektiv handling for å bedre situasjonen.»

Integrasjon av romfolk forutsetter at lokalsamfunn engasjeres, slik at både romfolk og ikke-romfolk kan bygge den tillit og det sosiale samholdet som trengs for å bekjempe fordommer og diskriminering – altså å starte i motsatt ende av det mange politikere har gjort her i Norge, med fordomsfulle uttalelser og sterke generaliseringer.

Den sosiale krisen mange romfolk lever i, er først og fremst et problem for disse menneskene – ikke for oss, fordi det er sjenerende. Det burde det være helt unødvendig å minne om.

Så hva kan vi gjøre med dette? Det er ingen liten oppgave, og det er ikke gjort i en håndvending. I EU og EØS-området står vi overfor et grensekryssende problem. Den utfordringen kan bare løses ved et politisk samarbeid på tvers av grensene som er omfattende nok i forhold til de grunnleggende problemene vi står overfor.

Det er sosiale problemer det er snakk om, og da er det mye som må på plass, utover kortsiktige nødløsninger som toaletter og dusjer. Familier må motiveres til å gi ungene skolegang, og voksne må skaffe seg yrkesopplæring og annen nødvendig etterutdanning, sånn at de kan ha håp om å finne en plass i det ordinære arbeidslivet. Da er en av forutsetningene at det fins boliger som gjør at familiene blir boende lenge nok til at skolegang og arbeidsliv kan bli realistiske muligheter. Ingenting av dette vil skje med mindre romfolket selv er den sentrale samarbeids- og samtalepartneren for myndigheter, politikere og frivillige organisasjoner.

Så hva bør Norge gjøre? Vel, jeg tenker at vi i neste debatt vi har i Stortinget, allerede har kommet i gang. Hva om vi, f.eks. med våre nordiske naboland, tar initiativ til en større europeisk satsing på å løfte romfolk ut av fattigdom – en langsiktig satsing i et ti- eller femtenårsperspektiv?

Gjennom EØS-avtalen overfører Norge 30 mill. euro til Romania, men bare 10 pst. av dem går til tiltak for romfolk. Bruken av EØS-midlene bestemmes gjennom bilaterale forhandlinger, og derfor mener jeg – derfor mener SV – at Norge bør forhandle med Romania og andre EU-land med en stor rombefolkning, med sikte på å sørge for at en mye større andel av disse midlene går til å løfte denne marginaliserte og skammelig utskjulte befolkningsgruppen ut av fattigdom.

Lars Peder Brekk (Sp) [10:36:06]: Innledningsvis vil også jeg takke utenriksministeren for en grundig redegjørelse om EU og EØS-saker.

En av de viktige problemstillingene utenriksministeren påpeker, er at EU med virkning fra den 1. januar 2011 har etablert en ny tilsynsstruktur på finansmarkedsområdet. Formålet er å styrke tilsynet med finanssektoren i Europa, noe jeg tror alle mener er nødvendig, sett i lys av den krisen mange land nå gjennomgår. Gjennom EØS-avtalen blir Norge en del av dette systemet. De nye tilsynsmyndighetene kan gi bindende pålegg til nasjonale myndigheter og markedsaktører. Utenriksministeren påpeker at dette reiser prinsipielle spørsmål knyttet til Grunnloven og EØS-avtalens topilarstruktur. Han understreker, som riktig er, at løsningen må finnes innenfor våre konstitusjonelle rammer.

Spørsmålet om avgivelse av suverenitet til EU og EØS-organer er en problemstilling Norge møter i stadig økende grad. Finanstilsyn og luftfartstilsyn mv. er eksempler på en utvikling vi helt sikkert vil se mer av framover. Det utfordrer selvvråderetten, og det utfordrer ikke minst hvordan vi behandler slike saker i denne sal.

Ingen er i tvil om Senterpartiets holdninger til EU og EØS. Senterpartiet er bekymret for den norske selvvråderetten. Bit for bit avgis nasjonal råderett til internasjonale organer. Eirik Holmøyvik, førsteamanuensis ved Universitetet i Bergen, har i en artikkel som den siste tiden har vært omtalt i flere medier, påpekt Stortingets praksis med at vedtak om suverenitetsavståelse fattes etter Grunnloven § 26, som krever to tredjedels flertall, og ikke etter § 93, som krever tre fjerdedels flertall. Holmøyvik peker på at:

«Det skjerpa fleirtalskravet er meint å gi særskilt demokratisk legitimitet til prinsipielt og politisk alvorlege vedtak.»

Den internasjonale rettsorden har som mål å finne løsninger som balanserer interessene til mange land. Dersom vi i en slik sammenheng finner at det er riktig å sette til side nasjonale interesser, er dette både konstitusjonelt og politisk en alvorlig handling som jeg mener at det skal være en høy terskel for og bred enighet om.

La meg understreke dette: Jeg mener at vi trenger litt større nasjonal selvtilit. Lover og regler blir ikke bedre av at de er bestemt i Brussel, i Strasbourg eller i New York. Suverenitetsavståelse handler ikke bare om å gi EU mer makt i Norge. Etter mitt syn er det nødvendig at Norge har en grunnleggende kritisk holdning til å overføre suverenitet til internasjonale organisasjoner i vår utenrikspolitikk. Det kan synes som om utviklingen i internasjonalt samarbeid går i retning av at nasjonalstatene må overføre mer makt og myndighet til internasjonale organer. Jeg mener vi skal være oppmerksom på denne problemstillingen, og vi må hele tiden sette spørsmålsteget ved om dette er riktig og nødvendig.

Likevel: Det skal ikke råde tvil om at vi trenger en regulert verdensorden, og at det må være langsiktige og forutsigbare regler for forholdene landene imellom. La meg understreke at det er bred enighet om at Norge skal delta i slikt samarbeid, og at en konservativ holdning til å avstå suverenitet ikke er et uttrykk for at vi ikke skal ta vår del av de internasjonale utfordringene, f.eks. knyttet til klimatrusselen eller andre viktige internasjonale utfordringer.

Som sagt: Senterpartiets standpunkt til EU og EØS er vel kjent. La meg gjenta at vi står ved våre inngåtte avtaler. Vi regjerer på grunnlag av EØS-avtalen, fortsatt NATO-medlemskap, og at Norge ikke skal bli medlem av EU.

Viljen til å bruke det nasjonale handlingsrommet innenfor EØS-avtalen er et særdeles viktig tiltak for å ivareta norske interesser og norsk råderett. La meg si at vi er neimen ikke redd for begrepet «aktivitet», som komitéleder Ine M. Eriksen Søreide antyder i sitt innlegg. Det er bl.a. SVs og Senterpartiets fortjeneste at regjeringen satte et større fokus på å utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen. Til tross for fagre ord: Høyre har, meg bekjent, så langt aldri utfordret EU eller EØS-avtalen. I den gården står man med lua i hånda, jf. tollsaken, som vi har diskutert mange, mange ganger i denne salen.

En viktig problemstilling som jeg vil nevne til slutt, er bruken av EØS-midlene. Spørsmålet har vært hvordan disse kan innrettes mer mot fattigdomsbekjempelse, slik at en kan hjelpe folk i deres hjemland og dermed også kanskje begrense tilstrømmingen av fattige til Norge.

Sett i lys av den økonomiske krisen i Europa er det en målsetting for oss at de avtalene vi gjør med EU om innretningen på EØS-midlene, må bidra mer til sosial og økonomisk utvikling. Derfor er jeg glad for at utenriksministeren signaliserer at det skal være en målsetting i det videre arbeidet med EØS-midlene.

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [10:41:32]: La meg først få takke utenriksministeren for en god redegjørelse. Den

ga interessante oppdateringer om vårt EØS-samarbeid og aktuelle utfordringer som EU står overfor.

I Kristelig Folkeparti deler vi den konklusjonen at EØS-avtalen har tjent Norge meget godt i de 19 årene den har vært i kraft. Som utenriksministeren fastslo, har EØS-avtalen vist seg å være robust. Mange betvilte lenge dette, men EØS-avtalen har vist seg å være en solid plattform for vårt samarbeid med EU-landene. Det er bra at utenriksministeren nå så klart slår dette fast; slik er det.

Gjennom EØS-avtalen er vi med på den delen av EU-samarbeidet som på mange måter fungerer best: det indre marked. Siden starten i 1992 har det indre marked skapt arbeidsplasser, ført til verdiskaping og bidratt til utjevning mellom landene, fred og stabilitet.

De delene som ikke er omfattet av EØS-avtalen, som EUs landbrukspolitikk, fiskeripolitikk og distriktspolitikk og eurosamarbeidet, kan ikke vise til de samme gode resultatene når det gjelder å skape vekst. EUs fiskeripolitikk er heller ikke bra for miljøet i havet, fordi det drives et betydelig overfiske.

Jeg er glad for at utenriksministeren kan vise til at dialogen med EU om arktiske spørsmål har bidratt til at EUs syn har utviklet seg i en positiv retning.

Det er selvsagt ikke slik at EØS-samarbeidet er uten utfordringer. Fra vår side har vi alltid vært tydelige på det. Ingen tilknytningsform har bare fordeler.

I de senere år har vi sett at den frie bevegelsen av arbeidskraft som både EU og EØS bygger på, kan gi utfordringer for et så utviklet velferdssamfunn som Norge. Da tenker jeg bl.a. på eksporten av trygdeytelser.

La meg ta et eksempel. Polakker som har arbeidet i Norge, kan reise tilbake til Polen og leve godt av norske ledighetspenger der. Jeg ser at regjeringen vil adressere dette problemet. Det vurderes å innføre nye krav til mottakere av ledighetstrygd, slik at de må møte opp jevnlig på Nav-kontoret for å få utbetalt pengene. Disse kravene må selvsagt gjelde alle arbeidsledige, siden vi ikke kan diskriminere med tanke på nasjonalitet innenfor EØS-området.

Eurokrisen er Europas største krise siden annen verdenskrig. I Spania er én av fire uten jobb, i Hellas én av fem. Omtrent annenhver ungdom i disse landene er arbeidsledig. Mange unge mister troen på framtiden. Det er en menneskelig tragedie, men det skaper også politisk risiko.

Det er flere grunner til eurokrisen. En av dem er eurosamarbeidets egne svakheter. Det har både medvirket til krisen og gjort det vanskeligere å komme ut av den.

Gjennom EØS-midlene overfører Norge store beløp til de mer vanskeligstilte landene i EU. Jeg kan vel også slutte meg til det som Snorre Serigstad Valen sa, at en bør starte forhandlingene med at en større del av disse midlene går til romfolket. Dette er internasjonal solidaritet i praksis.

I revidert nasjonalbudsjett la regjeringen fram en tiltakspakke for tiggere. Første punkt i den var at 300 mill. kr skal brukes til beste for vanskeligstilte romfolk i EU-land fram mot 2016. Noen trodde det var nye løfter, nye bevilgningsforslag. Utenriksministeren bekreftet at dette bare er en henvisning til for lengst inngåtte avtaler for avtaleperioden som begynte å løpe i 2009.

Kristelig Folkeparti mener at dette er godt anvendte penger. Tiltak i romfolkets hjemland kan gi mangedobbel virkning i forhold til om de samme pengene ble brukt på tilreisende her i høykostlandet Norge. Dessuten kan EØS-midlene lettere innrettes slik at de redder neste generasjon fra et uverdig liv som tiggere. En viktig forklaring på at fattigdom og tiggertilværelsen går i arv, er nettopp at reisingen fører til at barn rives ut av skolen. Slik fratas de utdanning og kvalifisering for fast arbeid. Veien ut av fattigdom kjenner vi til fra vårt eget land; det er utdanning og jobb til alle.

Norge er en privilegert nasjon. Vi må vise solidaritet med et Europa med problemer. EØS-midlene er et praktisk uttrykk for dette.

Trine Skei Grande (V) [10:46:35]: Jeg vil først takke utenriksministeren for redegjørelsen, som jeg vel må si at jeg ser på litt mer som en teknisk gjennomgang enn den forrige. Men det kan sjølsagt ha noe med det å gjøre at vi har hatt mange EU- og EØS-debatter i stortingsalen det siste halvåret. Jeg har lyst til å knytte noen kommentarer til noen av de områdene som er berørt.

Hvis vi ser på den hjemlige debatten om romfolk, er jeg glad for at utenriksministeren berørte bruken av EØS-midlene til den gruppa i sin redegjørelse. Jeg har tidligere utfordret utenriksministeren på EØS-midler til bl.a. Romania, at de faktisk reelt når de sårbare gruppene og minoritetene. Vi må sikre oss at pengene faktisk kommer fram, til tross for utfordringer knyttet til korrupsjon i noen av disse landene. Jeg håper utenriksministeren kan forsikre oss om at det er god kontroll på at disse midlene kommer fram, og at dette står ved lag.

Jeg vil også understreke at det sjølsagt er fornuftig å bruke EØS-midlene i inneværende periode til økt innsats for romfolk, men jeg mener at vi må vurdere om vi skal ha egne bistandsprosjekter og støtte egne bistandsorganisasjoner også utenom EØS-midlene.

Et effektivt tiltak kan være å opprette egne bistandsprosjekter i Romania, Bulgaria og Ungarn. Vi vet at Frelsesarmeen søkte Utenriksdepartementet om å få starte en slik type prosjekt allerede for ett år siden, men de har ennå ikke fått svar. På et spørsmål til utenriksministeren svarer han meg at han ikke ønsker å gi direkte støtte til enkeltorganisasjoner utenfor EØS-systemet. Det burde være aktuelt. Jeg mener at vi må tenke bredere når det gjelder å hjelpe sårbare grupper i Europa, og vi må tenke litt utenfor boksen når det gjelder å benytte oss av sivilsamfunnet som står klar til og ønsker å bidra.

Hvis man går inn på UD's egne nettsider og ser på de sosiale prosjektene i disse landene når det gjelder EØS-midler, er det veldig mange av dem som ennå ikke er godkjent, og ennå ikke er satt i gang. Jeg hadde ønsket at Norge kunne knytte seg til EUs strategi når det gjelder romfolk, som den liberale Cecilia Malmström har laget i EU, slik at vi også kunne vært med på laget til EU for å hjelpe denne gruppa. Det er ikke slik at vi har en stolt historie i Norge på dette feltet; vi har en meget broket historie når det gjelder akkurat dette. Vi burde ha vært med på laget til EU for å løfte akkurat denne gruppa.

Utenriksministeren framhevet også betydningen av energi- og klimapolitikken i sin redegjørelse. Jeg har derfor lyst til å si noe om EUs kvotemarked. EU-parlamentet stemte for noen uker siden ned et forslag om krisetiltak i kvotemarkedet, noe som førte til at prisen på utslippskvoter stupte til et historisk bunnivå. Den avstemninga gjør i realiteten EUs kvotemarked nærmest irrelevant som verktøy for å redusere utslipp, og slik vil det være i mange år framover. Spørsmålet er nå om vi som ønsker en ambisiøs klimapolitikk i EU, er klare til å mobilisere til en ny offensiv.

Kvotemarkedet omfatter nærmere 50 pst. av de norske utslippene, og da sier det seg sjøl at det også burde bekymre Norge og norske politikere. Istedenfor å sette i gang noe, har miljøvernministeren sendt et brev fra Norge til Brussel. Det er sjølsagt fint at miljøvernministeren sender brev, men jeg vil utfordre utenriksministeren på om han har noe mer substans å komme med her – kanskje et initiativ for å kjøpe og slette kvoter, eller et toppmøte initiert av Norge for å komme med løsninger for kvotekrisen. Det er i hvert fall sikkert at her må det gjøres noe, og jeg håper utenriksministeren kan gi oss et svar på hva regjeringa har tenkt å foreta seg, når det tross alt handler om virkemidler som omfatter halvparten av norske klimagassutslipp.

Jeg er også glad for at statsråden har sagt at vi nå tilknyttes Horisont 2020, sjøl om det i Kunnskapsdepartementet lenge var usikkerhet om vi skulle være med i et så viktig løft for Europa.

Også denne gangen var personvern fraværende i utenriksministerens redegjørelse. Det er et tema som er viktig og som blir diskutert mye i Europaparlamentet. Men sett i lys av regjeringas engasjement på dette feltet hadde vi vel ikke kunnet vente noe annet.

Jeg savnet også kommentarer når det gjelder det som bruker å være en fast post hos utenriksministeren, nemlig menneskerettigheter og demokrati. Jeg har tidligere rost ham for at det har vært en fast post, men jeg håper at vi kan komme tilbake til det på et senere tidspunkt.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:52:00]:
Takk for gode innspill og kommentarer til redegjørelsen.

Jeg vil begynne med nok en gang å slå fast – som vi ofte gjør – at det i bunn og grunn er meget bred enighet om norsk EØS-politikk og norsk Europa-politikk. Når den viktigste saken for Høyre og representanten Eriksen Søreide er å telle hvor mange statsråder som har vært på uformelle møter i Dublin, så sier det også litt om spenningsnivået i denne konflikten. Jeg vil si litt om det først. Det er veldig viktig å delta, og det er veldig viktig å delta i EUs politiske prosesser der vi har adgang. Det har jeg ment hele tiden. Det mener regjeringen – akkurat som Bondevik II-regjeringen gjorde det. Så er det da slik for denne regjeringen, som det var for Bondevik II-regjeringen, at av og til får man det til på statsrådsnivå og av og til deltar man på annet politisk nivå, altså på statssekretærnivå. Det er faktisk slik at man i EU møter både ministre og viseministre, altså statsråder og statssekretærer. Det viktigste er å delta på politisk nivå. Om man kan delta på statsrådsnivå, er det selvsagt aller best.

Men den statistikken som Høyre har gravd fram, underkommuniserer at vi har massevis av andre arenaer. Det har bare så langt i vår vært elleve norske statsrådsbesøk til Brussel, direkte EU-relaterte besøk både til Brussel og de andre EU-hovedstedene. Når det gjelder formannskapslandet Irland, var den første personen den irske utenriksministeren hadde møte med som president i EU, meg. Like etterpå møtte han finansministeren, og kort tid etter det igjen kom statsministeren. Vi har hatt en meget nær kontakt med det irske formannskapet, som for øvrig har vært et utmerket formannskap som har gitt god plass for Norge, og vi har deltatt på politisk nivå på alle møter unntatt ett. Så var det en omstendighet – da Grete Faremo hadde dukket opp i Dublin for å være med på justisministtermøte, valgte hun i samråd med statsministeren å reise hjem igjen for da brøt In Amenas-krisen løs. Den type ting kan altså hende.

Så har jeg lyst til å si at jeg er fullt enig i deltakelse i EUs programmer. Derfor gleder det meg også å kunne si at Norge vil delta fullt ut som fullverdig deltaker i Horisont 2020. Og til Skei Grandes kommentar vil jeg fortelle at ingen har ivret mer for det enn nettopp kunnskapsministeren. Jeg er veldig glad for at vi har fått det på plass, i tråd med en god tradisjon for å delta på et veldig viktig felt for Norge.

Så har jeg lyst til å si at vårt viktigste fokus den siste tiden har vært å få opp gjennomføringsevnen i forhold til EØS-avtalen. Jeg har noen ganger antydnet at vi vil komme tilbake med god statistikk, og det kan jeg nå gjøre. I fjor ble det innlemmet 486 rettsakter i EØS-avtalen. Det er det største antallet siden 1999. Dette ble det en betydelig positiv oppmerksomhet rundt i EØS-rådsmøtet i forgårs. Antallet beslutninger som ble vedtatt i 2012, nemlig 233, er det høyeste siden EØS-avtalen trådte i kraft. Når det gjelder utestående meddelelser, hvor det har vært mange, er vi nå etter 24. mai nede i bare én sak, nemlig kredittvurderingsbyrået. Så vi har fått en meget positiv utvikling på statistikken, og vi kommer til å fortsette med det. Det ble behørig kommentert fra EU-siden i EØS-rådsmøtet for to dager siden – også dette i lys av det representanten Hansen nevnte.

Så til slutt: Det Snorre Serigstad Valen og flere andre har tatt opp, er utrolig viktig, og burde kanskje være sentrum i den norske europadebatten nå, siden vi stort sett er enige om alt annet: Det er den alvorlige krisen i Europa, det er utfordringene nettopp til demokrati og menneskerettigheter i Europa, og det er utfordringen – Skei Grande var inne på dette spørsmålet også – når det gjelder romfolk og andre minoriteter som vi er dypt bekymret for. Dette tar vi opp i EU-sammenheng. Vi bruker EØS-midlene, og vi kommer til å bruke dem mer. Jeg kan også kunngjøre nå at vi har tatt initiativet til en diskusjon med Romania om reallokering av de utestående midlene som var allokert til CCS, som vi ikke klarer å oppfylle. Vi har en tilsvarende dialog med Polen, men den er da ikke rettet inn mot romfolk, men mot annen alternativ bruk av EØS-midlene. Dette er høyt på vår oppmerksomhet i EU, men også i Europarådet, i OECD, hvor vi har formannskapet nå i vår, og hvor vi har møte om få dager, og i en rekke andre europeiske og bredere fora. Det står virkelig i sentrum og

bør også gjøre det i debatten om Europa. Dette er det store problemet i Europa, enda større enn om det er statsråder eller statssekretærer som reiser på møter i Dublin.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Peter N. Myhre (FrP) [10:57:23]: Representanten Lars Peder Brekk satte søkelyset på spørsmålet om å avgi nasjonal råderett – og i samme åndedrag også suverenitetsavståelse. Dette er jo opp imot de fordelene som ligger innenfor EØS-systemet når det gjelder dette enhetlige regelverket som vi allerede har snakket mye om, og som gir oss adgang til et marked på 500 millioner innbyggere. Dette er jo ikke enkelt. Det er et tema som er vanskelig å diskutere, og det møter mange ryggmargsrefleksmessige motforestillinger.

Jeg har lyst til å spørre utenriksministeren om regjeringen har planer – og i hvilket omfang – når det gjelder ytterligere suverenitetsavståelse eller avgivelse av norsk råderett i fremtiden.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:58:28]: Det er riktig at dette er en viktig og krevende problemstilling, fordi regjeringens syn er at vi skal bidra til å videreutvikle et enhetlig regelverk. Det tjener vi på, kanskje enda mer enn noen andre i Europa, nettopp av de grunner som representanten Myhre selv påpekte. Vi er kanskje et av de mest integrerte landene i Europa, mer enn mange medlemsland når det gjelder økonomi.

Så forsøker vi å gjøre det på en slik måte at det er kompatibel med grunnstrukturen i EØS. Igjen til det tidligere omtalte EØS-rådsmøtet – der trakk vi fra både Norges og Liechtensteins side fram hvordan vi ønsker å slutte oss til det arbeidet som gjøres i EUs nye finanstilsyn, men at vi ønsker å gjøre det gjennom å ha en parallell struktur der vi får den samme måloppnåelsen i to ulike kanaler – en EØS-kanal å la ESA og en EU-kanal. Jeg forstår på responsen at det er EU rede til å diskutere videre, og det er den veien vi prøver å løse den konkrete utfordringen.

Tom Staahle (FrP) [10:59:43]: Jeg bet meg merke i at representanten Serigstad Valen i sitt innlegg fokuserte på romfolkets situasjon, og så la jeg merke til at statsråden i siste del av innlegget også tok opp dette temaet, og sa at det var det største problemet i Europa. Mener virkelig statsråden det, eller ser han at utfordringene relatert til den store arbeidsledigheten og ungdomsarbeidsledigheten i Europa kanskje er et større problem, og kan gi mer ustabilitet i Europa totalt sett? – Det er det ene.

Det andre: Når Norge nå bruker rundt 300 mill. kr til romtiltak, hvordan ser statsråden at disse midlene kan benyttes på en bedre måte for å redusere tiggerbølgen til Norge?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:00:32]: Mitt poeng var ikke at romspørsmålet alene er det største problemet i Europa, men at den dype sosiale krisen med konsekvenser som utestengelse, fremmedfrykt, nye konflikter, nytt press mot minoriteter og andre på utsiden er et

av Europas aller viktigste problemer. Så romproblematikken er en del av en større sosial krise i Europa. Den har blitt forsterket, aksentuert, av det som har skjedd i senere tid i Europa. Derfor mener jeg at den virkelig store debatten om Europa nå må dreie seg om hvordan man kan bidra til at Europa økonomisk kommer på rett kjøl, hvordan man treffer de riktige tiltakene for å hindre en nedadgående spiral, som til slutt kommer til å ramme alle, og også få konsekvenser for normer, menneskerettigheter, demokrati osv.

Når det gjelder spørsmålet om forhold med hensyn til romfolk her og romfolk der, mener jeg at Norge skal ha en tolerant og åpen holdning til alle mennesker som er i Norge. Men det er også viktig å hjelpe folk der de er opprinnelig, og derfor rettes mye av romfolktiltakene nettopp inn i de landene hvor de fleste romfolk opprinnelig har bodd.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [11:01:51]: Utenriksministeren må gjerne harselere over at Høyre finner det underlig at Norge ikke bruker alt handlingsrommet vi faktisk har i EØS-avtalen. Men jeg traff åpenbart et sår punkt i mitt innlegg, for det er altså ikke bare Høyre som har «gravd fram» statistikk, dette er noe som Europautredningen og flere andre har pekt på i lang tid, og som oppfattes som noe pussig, så lenge UD bruker så mye ressurser som det faktisk gjør på å sikre Norge invitasjon til disse møtene.

Men et hovedpoeng i min innledning var å understreke den alvorlige situasjonen mange opplever i Europa, særlig ungdom med tanke på arbeidsledighet. Det rammer særlig land i Sør-Europa, men det er noe som både rammer og kan ramme flere land. Det har i den senere tid vært reist krav fra norsk fagbevegelse om at man skal ha unntaksordninger for Kroatia når Kroatia nå blir EU-medlem, slik at man hindrer fri flyt av arbeidskraft og dermed også muligheten til å komme til Norge og andre land for å ta seg arbeid. Sett i sammenheng med arbeidsledigheten i Europa og i sammenheng med viktigheten av det, kan utenriksministeren avkrefte at dette vil bli norsk politikk?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:02:58]: Til det siste spørsmålet så er vi nå i en forhandlingsprosess med Kroatia om både økonomiske bidrag, om kompensasjon for bortfall av fri markedsadgang for fisk, og om spørsmålet om adgang for arbeidstakere fra Kroatia. La meg si det slik, jeg deler absolutt representanten Eriksen Søreides intensjon. Vi kommer til å konkludere i meget nær framtid når det gjelder helheten i den avtalen med Kroatia, slik at vi får Kroatia på plass også i EØS, samtidig som de blir med i EU. Da vil vi også kunne gjøre helheten i forhandlingsløsningen med Kroatia.

For øvrig er jeg glad for at også Eriksen Søreide er enig i at arbeidsledigheten i Europa er et enda større problem enn norsk deltakelse på uformelle møter, men jeg har lyst til igjen å understreke at det må ikke være noen tvil om at vi ønsker å bruke handlingsrommet fullt ut. Jeg mener at vi har fått fram ganske mange eksempler på at vi faktisk gjør det. For det er ikke bare å dukke opp på møter, det er jo også å ha noe å si og noe å mene og ha standpunkter inn i debatten. Det er også å bruke handlingsrommet.

Nikolai Astrup (H) [11:04:18]: La meg først si at jeg er svært enig med representanten Serigstad Valens i hans beskrivelse av de utfordringer romfolket står overfor. Det behøves helhetlige strukturelle grep for å hjelpe romfolket og bedre situasjonen kraftig.

En tidligere spørrer var inne på at vi bruker 300 mill. kr på romfolk – det er vel ikke helt riktig, det er vel slik at det var 10 pst. av 30 mill. euro, som er 25 mill. kr. Spørsmålet nå som vi går inn i en reforhandlingsfase av EØS-kontingenten, er om vi kan forvente at andelen av EØS-kontingenten som går til tiltak for romfolk, vil øke i neste periode.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:05:02]: 300 mill. kr er altså i denne perioden det samlede beløpet for tiltak relatert til romspørsmål i Europa – det er mye Romania, men også Bulgaria og andre land. Ja, for det første har vi nå noen tidligere allokerte midler som må reallokeres, knyttet til manglende oppfyllelse av CCS-ønsker og tidligere avtaler, midler som vi ønsker å allokere til romtiltak. Men det henger selvfølgelig også sammen med hva mottakerlandene synes om det, så det er en diskusjon vi har innledet for inneværende periode, og, som jeg sa sist, for neste periode, som begynner våren 2014, vil vi definitivt bevege oss mer både mot fattigdomsrelaterte tiltak generelt og mot romrelaterte tiltak.

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [11:06:11]: Jeg er glad for at regjeringen og utenriksministeren så klart gir uttrykk for at en ønsker å bruke mer midler på romfolket i inneværende periode. Dette er noe som Kristelig Folkeparti slutter opp om, og som vi ser veldig positivt på. Da jeg tegnet meg for replikk, var det faktisk mye på grunn av det samme spørsmålet som nettopp kom her, om hvordan en ser på det i neste periode, om en vil bruke mer midler: Men jeg kan trykke litt mer: Hvordan ser utenriksministeren at vi kan få brukt disse midlene? Han var inne på det i svaret, men hvordan ser en for seg at vi kan få brukt dem på en effektiv måte? Kan han utdype det litt?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:06:48]: For det første er jeg glad for representanten Svendsens og Kristelig Folkepartis engasjement på dette feltet, som jeg fullt ut deler, og det står i en solid norsk tradisjon. Jeg vil også oppfordre representanten til å ta en samtale med Fremskrittspartiet, Kristelig Folkepartis mulig kommende regjeringspartner, om dette, siden de sier at vi er for generøse og burde bruke mindre penger gjennom EØS-tiltak. Men det er nå en annen sak.

Vi forsøker hele tiden å optimalisere bruken av midlene, og når det er en del midler som foreløpig ikke er brukt, er det nettopp fordi vi vil ha kontroll på at de går til de ønskede formålene. Men det kan være støtte til organisasjoner som jobber for rettighetsfremme, det kan være infrastrukturtiltak, skole- og utdanningstiltak, og det kan være andre typer tiltak som skal forbedre situasjonen, også om-dømme og anseelse, evne til å hevde rettigheter for f.eks. romfolk og, vil jeg nevne, andre minoriteter, ikke minst da i tidligere Øst-Europa, de nye medlemslandene i Euro-

pa. Det er et veldig viktig formål. Vi arbeider meget tett sammen med Europarådet, og det er veldig gledelig at vi har kunnet bruke en del av EØS-midlene i nær partnerskap med Europarådet, som har et stort og godt fokus på dette.

Trine Skei Grande (V) [11:08:02]: Jeg hadde egentlig tenkt å spørre hvorfor ikke Norge er med i romstrategien til Cecilia Malmström. Så kikket jeg ut og begynte å tenke på folk i USA som har mistet alt de eide, og på folk i Norge i dag som ser at husene deres kanskje kan forsvinne – på grunn av det været vi har. Derfor har jeg lyst til å bruke min replikk til å spørre om ikke statsråden er utrolig bekymret over at et helt kvotemarked, som er en så viktig del av klimapolitikken i Europa, er i ferd med å bryte sammen, og er i ferd med ikke å ha noen virkning i klimapolitikken, fordi prisene har gått så mye ned som de har. Er det ikke på tide at Norge tar et initiativ for å få dette markedet opp og gå igjen?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:08:48]: Jo, jeg er meget bekymret over det. Jeg er meget bekymret over manglende framgang i klimapolitikken generelt, og også over at kvotemarkedet ikke fungerer etter hensikten, når det er en rekke forhold i dagens europeiske energimarked som gjør at det vi trodde skulle virke, ikke har den effekt som vi hadde håpet. Dette er en veldig viktig diskusjon. Den diskusjonen fører vi med EU-kommisjonen og med relevante og interesserte parter i EU. Slik sett har vi tatt initiativ til å føre den debatten, og jeg tror i og for seg at omstillingen av denne kvotepolitikken må initieres ut av EU. Men vi kommer til å støtte aktivt opp om det, og det har vi signalisert i en rekke relevante møter med våre motparter der.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Helga Pedersen (A) [11:09:57]: Vårt forhold til EU gjennom EØS-avtalen og andre avtaler er grunnleggende sett godt og stabilt. Regjeringen fører også en aktiv europapolitikk og benytter handlingsrommet i EØS-avtalen aktivt. Jeg mener det spørsmålet ikke kan snevres inn til en statistikk over statsråder som har reist til Dublin, Brussel eller andre steder. Det er resultatene som teller.

En aktiv holdning til de andre landene i Europa er bestandig viktig, men det er særlig viktig nå, i lys av den økonomiske situasjonen som Europa befinner seg i. Krisen i mange av EU-landene er dyp og dramatisk, og den ser ut til å bli langvarig. Til sammen er om lag 26 millioner uten arbeid i EU. Det er dramatisk at så mange mennesker og deres familier opplever arbeidsledighet. Spesielt de unge er hardt rammet, med en ledighet på over 30 pst. i flere land. Vi trenger ikke å dra lenger enn til Sverige for å se høy ledighet.

Jeg mener at det i dag også er grunn til å reflektere over hva vi kan lære av finans- og økonomikrisen i EU-landene. En lærdom er at man må ha orden i statsfinansene sine. Store skattekutt i mange land før krisen gjorde at man hadde mindre muskler til å stå imot da finanskrisen var et

faktum. Landene hadde også svekket evne til å stille opp for dem som faller utenfor.

En annen lærdom er at svekkede arbeidstakerrettigheter ikke gir mindre ledighet. Vår norske modell for organisering av samfunns- og arbeidslivet har vist seg å fungere godt i rolige økonomiske tider, og den bør vi holde på.

I Norge er vi godt stilt, men vi merker likevel de vanskelige økonomiske tidene i Europa på flere måter. En del av våre bedrifter som eksporterer til Europa, opplever sviktende markeder og nedgang i etterspørselen. Inntil nå har ikke det ført til omfattende nedlegginger og permitteringer, men det er åpenbart at framtiden kan bli krevende for mange av våre bedrifter som lever av eksport. Derfor har regjeringen nylig foreslått omfattende tiltak for å møte denne situasjonen gjennom vekstpakken.

I tillegg opplever vi at mange arbeidsledige europeere banker på vår dør og søker om arbeid her. Både svensker, polakker, spanjoler og mennesker fra mange andre europeiske land har gjort sitt tydelige inntog i vårt arbeidsmarked. De er velkommen hit, men det er svært viktig at de tilbys anstendige lønns- og arbeidsvilkår. Derfor har regjeringen lansert tre handlingsplaner mot sosial dumping. Vi må aldri fire på kravene til et anstendig arbeidsliv.

Selv om Norge ikke er EU-medlem, er vi likevel en aktiv aktør i det internasjonale samarbeidet i Europa. Vi har bl.a. bidratt betydelig til IMF's ulike hjelpepakker overfor kriserammede land. Vi er aktivt med i den internasjonale kampen mot skatteunndragelser og hvitvasking knyttet til skatteparadis. Norge er en forutsigbar og troverdig handelspartner overfor europeiske land, og vi er en stabil leverandør av energi og sjømat til Europa. Norge bidrar til det europeiske samarbeidet bl.a. gjennom EØS-midlene, som skal støtte opp under sosial og økonomisk utjevning i de nye EU-landene.

Så ser vi at fattigdommen i Europa ikke er noe abstrakt, noe som bare er langt borte. Av dem som har det aller vanskeligst i dagens Europa, er romfolket i en særstilling. Det er bra at det er satt av 300 mill. kr av EØS-midlene til ulike romtiltak i ti land for å bedre levekårene, styrke integreringen og bekjempe diskrimineringen i deres hjemland. Jeg er veldig glad for at utenriksministeren dessuten har tatt initiativ til dialog med EU og aktuelle mottakerland om muligheten for å bruke ubrukte EØS-midler til ytterligere økt innsats for romfolket.

Jeg synes også det er veldig bra at utenriksministeren så tydelig har adressert bekymringen for ekstremisme i Europa, og at regjeringen bruker både EØS-samarbeidet og Europarådet aktivt for å forsvare fundamentale rettigheter og for å bekjempe hatefulle ytringer.

Torkil Åmland (FrP) [11:14:50]: Bare en liten kommentar til forrige taler: Hvis det er skattekuttene som er det store problemet i Europa, er det litt underlig at statsministeren for noen dager siden gikk ut og foreslo skattekutt i Norge også.

Så vil jeg få takke utenriksministeren for en god redegjørelse for Stortinget om viktige EU- og EØS-saker. Norge er en del av Europa. Utviklingen i EU vil også ha stor betydning for oss, selv om vi ikke er medlem.

EØS-avtalen gir oss nødvendig tilgang til det indre markedet i Europa. Men den reiser også en del utfordringer i forhold til medbestemmelse og demokrati. Utenriksministeren er inne på de konstitusjonelle utfordringene dette har for Norge. Jeg tror det er veldig viktig å ha et alvorlig forhold til at det å avstå suverenitet er en alvorlig ting, og det er noe som skal ha en dyp forankring i det norske folk når det skjer. Derfor skal det være en høy terskel for å avstå suverenitet på nye områder.

Så er det også en utfordring knyttet til de demokratiske prosessene i Europa. Det er en utfordring å komme tidlig nok inn i EUs prosesser for å påvirke og fremme våre interesser i systemet der. Og det er en utfordring å ha en offentlig debatt her hjemme om saker som er knyttet opp mot EØS som har stor betydning for Norge. Noen av utfordringene er forskjellige – det er for så vidt en utfordring for alle EU-land når beslutningene er lagt til organer som kanskje for mange oppleves fjernt fra de nasjonale beslutningsforaene.

Men eurokrisen har også ført EU inn i en legitimitetskrise. Målingene når det gjelder oppslutningen om EU i de forskjellige medlemslandene, viser at tilliten til EU-systemet har falt betraktelig også i land hvor man historisk sett har hatt en stor oppslutning om EU. I den situasjonen er jeg usikker på om utenriksministerens påstand, eller synspunkt, i redegjørelsen sin om at det er «opplagt» at svaret videre for EU er en tettere økonomisk integrasjon som følges opp av en tettere politisk integrasjon. Det er klart at disse to tingene henger sammen, men spørsmålet er hvorvidt det i en sårbar situasjon er tettere politisk integrasjon som er løsningen når oppslutningen allerede er dalende. Kanskje er det også mer et spørsmål om fordelingen av makt mellom det nasjonale nivået og det overnasjonale nivået, og hvor grensene her skal gå.

Som mange har vært inne på, er EU i dag i krise, med rekordhøy arbeidsledighet, særlig blant ungdom, lav økonomisk vekst og økende sosiale problemer – og i forlengelsen av det økende ekstremisme. Erfaringene fra historien viser at dette problemet må tas på høyeste alvor. Høy arbeidsledighet, håpløshet og utbredt sosial nød kan i løpet av kort tid skape en ustabil situasjon og utfordre en del av de demokratiske prinsippene vi bygger på.

Fordelen i dag i forhold til f.eks. i 1930-årene er at det er et helt annet samarbeid mellom landene enn det var den gang. Nasjonalisme som en aggressiv kraft har nok ikke samme potensial som den gang. Men faren i dag i forhold til den gang er at det oppleves som at de politiske beslutningene tas langt borte av andre stater eller utenforstatene, der man har liten påvirkning på beslutningene. Kanskje ett eksempel er mange grekeres antipati overfor både EU og Tyskland, da man oppfatter det slik at det er disse som tar beslutningene over den greske nasjonalstaten og nærmest skaper en del av problemene som er i Hellas. Det maner nok til at EU finner politiske løsninger som ikke sentraliserer og byråkratiserer makten ytterligere, men som gir medbestemmelse og legitimitet i prosessene. Og igjen: Derfor har jeg en viss skepsis når utenriksministeren mener det er «opplagt» at ytterligere økonomisk og politisk integrasjon er løsningen. Det kan også få en annen effekt.

Så har det vært en del diskusjon om romfolket. Jeg er enig i at det er viktig å sette inn tiltak som går på de fundamentale problemene. Jeg er også enig i den støtten som gis gjennom EØS-midlene. Men så er det noen som mener at man burde øke denne, og da er man over i en diskusjon om beløp istedenfor hvilken hjelp som er den beste. Den hjelpen vi kan gi i hjemlandet, er atskillig bedre enn det å legge til rette for tigging her i landet. Det gir muligheter for økonomisk utvikling i hjemlandet. Men da er det viktig – og derfor er det et betimelig spørsmål fra Kristelig Folkeparti her i replikkrunden: Hvordan har man egentlig tenkt å gjøre dette, slik at det får størst mulig effekt, og hvordan skal man unngå at disse pengene havner i korrupsjon? Da er det ikke beløpet som er det viktige, men at det som gjøres, faktisk har den ønskede effekt, for det er jo det som er målet.

Ivar Kristiansen (H) [11:20:05]: Jeg merket meg at utenriksministeren mente at Høyres viktigste poeng i debatten har vært å telle antall statsrådsbesøk i Brussel. Dette ble godt bakket opp av representanten Brekk som mener at Høyre står med «lua i hånda», og at det viktigste punktet på agendaen må være å styrke den norske selvtilitten. Jeg tror ikke vi må legge noe nevneverdig mer vekt på å styrke det sistnevnte området. Det tror jeg er så sterkt at det holder i øyeblikket. Men når Høyre ønsker å påpeke dette, er det fordi vi er nødt til å bruke de arenaer og anledninger vi har for å delta i påvirkningen av europapolitikken, i en tid hvor vi ser at hele Europa er i en dramatisk endring, hvor vi ser at en handelsavtale mellom Europa og USA nærmer seg hurtig, og hvor vi ser at Island bl.a. har inngått avtaler med EU og Kina, som direkte kommer til å berøre norsk fiskerinærings vilkår i markedet. Derfor handler dette om noe mer, og Høyre understreker at det er nødvendig at vi er på plass og benytter de mulighetene vi har.

Jeg ønsker å henlede oppmerksomheten på det siste møtet i Arktisk råd i Kiruna i forrige uke – som har høy prestisje i den norske regjeringen, forståelig nok – og Arktisk råds forhold til EU. Mitt spørsmål er om Norge virkelig var «hands on» på dette møtet. I Kiruna ble konklusjonen at Kina – ikke Den europeiske union – har fått observatørstatus i Arktisk råd. Når vi ser en del kommentarer fra Brussel etter dette møtet i Arktisk råd, skulle jeg gjerne fått utenriksministerens kommentar til dette. Noen kommentatorer mener at de nordiske landene lot seg dominere av russisk «filibustering» og enda mer av at Canada får kapret hele den politiske prosessen på grunn av EUs klimatoll på petroleumsprodukter fra oljesand – det såkalte Fuel Quality Directive. Selsaken er ikke begrunnelsen, slik det har fremkommet i norske medier. Mitt inntrykk er at canadierne – i en slik kontekst – så ut til å foretrekke Kina som observatør og tok dem inn i varmen og lot EU stå ute på gangen. Kanskje var det i virkeligheten – som en del av observatørene i Europa hevdet – oljesandens konkurransesituasjon canadierne var alvorlig redd for. Flere går så langt som til å slå fast at Arktisk råd, etter Kiruna-møtet, ses på i et helt annet lys fra et EU-ståsted, og at Norge har latt seg forlede.

Ingen hadde på forhånd trodd at EU skulle lide et slikt forsmedelig nederlag. Som et understatement viser noen til at det tok EU mindre enn fire måneder å få observatørstatus i FN, men at det nå har tatt EU fire år på en måte å bli ydmyket med tanke på søknaden om observatørstatus i Arktisk råd – med norsk hjelp, som noen viser til.

Da er mitt spørsmål til utenriksministeren: Er det noen grunn til å frykte at man i Brussel – i denne saken som er svært viktig – ser på Norge som en slags solospiller som for enhver pris ønsker å tilfredsstille Kina, men som ikke torde å stå opp imot Canada, og som sørget for at EUs søknad ble vraket? Dette er et interessant spørsmål, som også direkte påvirker tonen mellom Brussel og Oslo, Europa og Norge, i en tid hvor vi står foran en serie med kompliserte direktiver vi er nødt til å forholde oss til, og ta stilling til i nær fremtid.

Arild Stokkan-Grande (A) [11:24:48]: Først en kommentar til foregående taler som kanskje ikke har fått med seg at EU faktisk blir tatt opp, og at det også var tre EU-land med på den beslutningen. Det kan det jo være greit å ha med seg.

Utenriksministeren snakket i sin redegjørelse om framveksten av ekstremisme. Utviklingen er svært bekymringsfull. Som utenriksministeren nylig sa på et møte i Europarådet, deler Europa historien om både de verste og de beste eksemplene på hva menneskeheten er i stand til å gjøre.

Det er mange som har snakket om utviklingen i Ungarn, som er meget alvorlig. Reallønnen i Ungarn har de siste par årene gått ned med 7 pst., og minst halve befolkningen ser på seg selv som tapere. Ungarn har rundt 700 000 romfolk som lider under utstrakt undertrykkelse, hat og sosial nød. Fra personer tilknyttet det dominerende regjeringspartiet Fidesz kommer det mange skarpe utfall mot romfolket. En av dem skrev nylig at de fleste sigøynere ikke er egnet til å være blant folk. De fleste er dyr og oppfører seg som dyr. De bør ikke bli tolerert eller forstått, men stemplet ut.

Dette er skremmende og totalt uakseptabelt. Attila Mesterházy, leder for sosialistpartiet i Ungarn, sier at når ytre høyre i Europa marsjerer, er det alltid mot et bakteppe av sosiale og økonomiske problemer.

Jeg er glad for at regjeringen gjennom EØS-midlene styrker innsatsen for å forsvare fundamentale rettigheter og bekjempe hatefulle ytringer. Jeg er også glad for regjeringens arbeid for romfolket ute i Europa.

Allerede før eurokrisen var det klart at Europa sto overfor store utfordringer knyttet til å sikre velstand, stabilitet og velferd. Vi ser nå at det foregår en fordypning av samarbeidet i EU. Det blir spennende å følge den utviklingen, og jeg mener at Norge har mye å bidra med. Vi er også europeere, og vi kjenner et ansvar for å bidra.

Vi mennesker trenger fellesskap. Det er naturlig nedfelt i hver enkelt. Det som binder oss sammen, kan gjerne være språk, identitet, nærhet, tillit, respekt og felles mål. Norges suksessformel er sosial utjevning, likestilling, arbeid til alle, et arbeidsliv for alle, trepartssamarbeidet og skattepolitikken. Vi tror på et samfunn med nærhet til makten, til institusjonene og til hverandre.

Hva betyr våre verdier i den fasen Europa nå er inne i? Ja, for det første ser vi at høyresidens samfunnsanalyse har spilt fullstendig fallitt. Ensidig fokus på innsparing framfor veksttiltak, med kutt i sosiale ytelser og samfunnets engasjement, er veien til katastrofe. Dette underbygges av EU-kommisjonens president, Barroso, som sier at EU nå har nådd en politisk grense for hvor langt en kan gå med innstrammingsledet økonomisk politikk. Og nobelprisvinner Paul Krugman karakteriserer Storbritannias kuttpolitikk som «deeply destructive», og han sier at man bør øke innsatsen framfor å kutte.

Når Europa etter hvert må finne veien videre, må vi se på hva som binder oss sammen. Europa er så stort og sammensatt at det kan være fare for at man mister hverandre av syne. Derfor er det behov for noen som går foran og staker ut veien. Millioner av mennesker trenger håp, noe å strekke seg etter og utsikter til en bedre framtid sammen. I dette bildet er det meget interessant at utenriksministeren lanserer at regjeringen framover vil jobbe for å vri mer av EØS-midlene i retning av å bekjempe arbeidsledighet. Det er det viktigste vi kan bidra med for å sikre vekst og for å hindre fattigdom. Jeg mener at Norge bør ha ambisjoner om i framtiden å spille samme rolle internasjonalt for sosial utjevning og et inkluderende samfunn som vi i dag gjør i internasjonalt fredsarbeid.

Tom Staahle (FrP) [11:29:11]: Jeg vil også takke utenriksministeren for redegjørelsen han holdt for Stortinget om EU- og EØS-saker.

Når man lytter til det statsråden sa, og etter at man har lest referatet, skulle man tro at Norges samarbeid med EU gjennom EØS-avtalen er en suksesshistorie der det ikke finnes utfordringer. Videre er det lett å trekke slutningen at utenriksministeren gjerne skulle sett at Norge var medlem av EU. Det er i og for seg ikke noe galt i det, men det er jo en realitet at vi har en regjering som på mange måter er i spagaten når det kommer til EU-spørsmålet. For dagens utenriksminister blir det på mange måter som å stå med en julepakke som han ikke får åpnet.

I Fremskrittspartiet er det rom for både å være tilhenger og motstander av EU. Det kjennetegner et parti som er for frihet og enkeltindividets rett til å bestemme over eget liv.

Det norske folk har sagt nei til EU i to folkeavstemninger. Budskapet er med andre ord tindrende klart, og forsterket gjennom et klart nei-flertall i flere meningsmålinger om dette spørsmålet. For Fremskrittspartiet er det avgjørende å lytte til folkets syn på et så stort og alvorlig spørsmål, og Fremskrittspartiet vil lojalt følge resultatet av en eventuell ny folkeavstemning, enten resultatet blir ja eller nei. Men når jeg lytter til utenriksministeren, er det mye som tyder på at han mener noe annet.

Samarbeid er viktig. Det er ingen tvil om at Norge gjennom EØS-avtalen har et virkemiddel som sikrer norsk næringsliv tilgang til det indre marked. For Fremskrittspartiet er vår deltakelse i det europeiske fellesmarkedet av avgjørende betydning for å sikre samhandel med viktige handelspartnere. I så henseende er det for Fremskrittspartiet viktig å opprettholde EØS-avtalen og utnytte denne til beste for norske interesser.

Man skulle jo tro at dette på mange måter var tilfredsstillende nok, men ser man på de ulike direktiv som kommer fra EU-systemet, som Norge adopterer og innfører villig vekk, er det naturlig å stille spørsmål ved vår tilknytning til EU. Hvilken reell EU-politikk fører vi egentlig? Er vi den snilleste gutten i klassen, som til stadighet ønsker å behage Brussel, eller er vi en nasjon som setter de norske interessene først? Jeg mener det er legitime spørsmål, men jeg finner ikke svar i utenriksministerens redegjørelse, og det er synd. Her mener jeg kort og godt at redegjørelsen blir for enkel og overfladisk.

Det må være enhver regjeringens ansvar å vektlegge de norske interessene og sette dem høyst når vi forholder oss til våre omgivelser. Dersom det er utgangspunktet, vil Norge kunne legge enda mer trykk på EU og oppnå enda bedre resultater for Norge. For det er et handlingsrom i EU- og EØS-samarbeidet som vi må bli enda bedre til å utnytte til gevinst for norske interesser, både i næringslivet og i vår politiske andedam.

Dette er tanker vi ser også i andre land. Diskusjonen i Storbritannia understreker at det er rom for forbedringer i forholdet til EU. Som David Cameron sa i sin tale den 23. januar i år:

Jeg er ingen isolasjonist. Jeg er ingen fiende av EU. Men jeg ønsker en bedre avtale for Storbritannia og for Europa. Jeg ønsker et forhold til Den europeiske union som holder Storbritannia inne i unionen, men da må EU reformere seg. Ellers vil det drive Storbritannia mot utmeldelse.

Dette viser med all tydelighet at også andre sentrale EU-nasjoner ser at dagens avtaleverk og interne forhold i EU har rom for forbedringer. Vi ser også at EU skaper bølger i andre europeiske land. Den økende arbeidsledigheten i Europa er et godt eksempel på det. I Hellas har man over 27 pst. arbeidsledighet, i Spania over 26 pst. Dette gir store utfordringer i Europa. Vi ser at flere land ikke ønsker å knytte seg til euroen, og vi ser at det er gryende motstand mot ulike direktiver i flere europeiske land. Dersom Norge vektlegger disse forholdene i vår dialog med EU, er det rom for bedre rammebetingelser for oss på både kort og lang sikt i samarbeidet og i tilknytningen via EØS.

I en situasjon der EU er i endring, må dagens og framtidens norske regjeringer ikke gå logrende etter EU, men ha en aktiv og pågående politisk tilnærming der vi stiller krav og bruker vår posisjon som et virkemiddel for å oppnå enda bedre resultater for Norge.

Som Cameron mener jeg EU er et byråkratisk og til tider veldig detaljorientert symposium. Når vi ikke har beslutningsrett i denne forsamlingen, er det verdt å ha et kritisk blikk på EUs funksjon og rolle. Det bør allikevel ikke hindre at man innenfor dagens rammeverk, EØS-avtalen, utnytter og forbedrer de virkemidler vi rår over. Etter å ha hørt utenriksministerens redegjørelse mener jeg norske myndigheter har et forbedringspotensial på dette området.

Laila Dåvøy hadde her overtatt presidentplassen.

Laila Gustavsen (A) [11:34:07]: Arbeiderpartiets visjon for Europa er den samme som vi har for Norge. Vårt utgangspunkt er ønsket om rettferdig fordeling, frihet, trygghet og aksept for mangfold. Arbeiderbevegelsens grunntanke om å skape og dele er det som ligger i bunnen.

Norsk europapolitikk skal ivareta norske interesser og bidra til solidaritet og vekst i Europa i en tid som er preget av massearbeidsledighet – 46 millioner arbeidsledige – en aldrende befolkning og økende forskjeller mellom folk. Vi ser også større sosiale spenninger i kjølvannet av den økonomiske og sosiale krisen. Dette gjør at den norske modellen med små forskjeller, like muligheter, arbeid for nesten alle og et nært samarbeid mellom arbeidslivets parter og staten får internasjonal oppmerksomhet.

Den norske modellen er i et europeisk perspektiv en fleksibel økonomisk modell som har gjort oss i stand til å takle krisen godt. I Sverige valgte de løsningen Høyre og Fremskrittspartiet ville ha i Norge. De møtte finanskrisen med store skattekutt. Det gjorde de rike rikere, men det ga ikke flere jobber. I vårt naboland busses det nå ungdommer til Norge for å få jobb. Svensk er snart som en egen dialekt å regne i Norge. De er selvfølgelig hjertelig velkommen, for alternativet er at enda flere mister framtidstroen.

Dette viser egentlig mitt poeng, for jeg synes det er viktig å konstatere fra denne talerstolen at Europa og de ulike europeiske landene styres av et politisk flertall som må ta ansvar for de løsningene som landene velger. Det betyr at også jeg, som EU-tilhenger og sosialdemokrat, ikke alltid er enig i det som vedtas i Brussel.

Representanten Eriksen Søreide sa i sitt innlegg at EØS-avtalen har et «utnyttet handlingsrom», men nok en gang sier Høyre ingenting om hva de vil bruke handlingsrommet til. Vi så det i saken om hjemfallsretten: De rød-grønne partiene sikret i 2008 at rettighetene ved avtalens utløp fortsatt skal tilfalle staten. Det skjedde etter at EF-TA-domstolen slo fast at de norske hjemfallsreglene var i strid med EØS-avtalen. Høyre og Fremskrittspartiet stemte imot regjeringens partienes opplegg og ønsket i stedet en løsning der private aktører kunne eie kraftverk uten at de hjemfalt til staten. Til gjengjeld skulle staten ha forkjøpsrett hvis kraftverkene skulle selges videre. Konsekvensen av denne politikken ble beskrevet godt av Kristelig Folkepartis Kjell Ingolf Ropstad, og jeg har lyst til å sitere ham:

«Konsekvensen av det Frp og Høyre foreslår, vil i praksis være et bidrag til et sterkt salgspress i kraftsektoren. Den betydelige kapital som trengs for oppkjøp vil først og fremst være å finne i store utenlandske foretak,» sier Ropstad til Nationen.

Kombinert med et ønske om å selge ut store deler av Statkraft viser dette hva Høyre og Fremskrittspartiet egentlig vil bruke handlingsrommet til.

Vi så det også i saken om differensiert arbeidsgiveravgift – et viktig disktrikspolitisk virkemiddel i Norge. Mens Erna Solberg som kommunalminister og Per-Kristian Foss som finansminister ga opp overfor Brussel i sin regjeringsperiode, fikk vi gjeninnført ordningen fra 1. januar 2007. Vi brukte handlingsrommet.

Og vi ser det nå, i saken om endringer i tollsatser på enkelte landbruksvarer. Høyre og Fremskrittspartiet har vært

mer opptatt av å fremme EUs sak, til tross for at det vi gjør, verken er i strid med EØS-avtalen eller WTO-avtalen. Signalene fra EU er også at de ikke har tenkt å forfølge saken videre, som Peter N. Myhre var inne på i sitt innlegg.

Det er legitimt at Høyre og Fremskrittspartiet ikke liker ostetollen, men spørsmålet nå er om de ikke bør erkjenne at det har vært litt opp som en bjørn og ned som skinnfell, og legge saken død, og akseptere at den svartmalingen som har vært framført gjentatte ganger fra denne talerstolen, ikke har slått til. Eller mener Fremskrittspartiet og Høyre at EU bør innføre sanksjoner mot Norge med bakgrunn i ostetollsaken? Og med hvilken juridisk begrunnelse mener de i tilfellet det? Jeg ønsker en avklaring på det spørsmålet her i dag.

En undersøkelse fra Euro-LO dokumenterer at faglige rettigheter er under press under finanskrisen. Vi har et utstrakt samarbeid med Euro-LO – sammen med våre venner i LO – for å bidra til at økende arbeidsinnvandring til Norge ikke gir sosial dumping.

Steinar Gullvåg (A) [11:39:38]: Siden det er siste gang i denne stortingsperioden at Stortinget har en generell debatt om vår europapolitikk, er det kanskje betimelig å reflektere litt over vårt forhold til EU i den neste stortingsperioden.

Idet jeg berømmer regjeringen og utenriksministeren for en aktiv europapolitikk bygd på EØS-avtalen, kan høstens stortingsvalg i verste fall bety et tidsskille i så måte. Nettopp fordi europapolitikken i høy grad også er norsk innenrikspolitikk, er det viktig at regjeringen bruker den innflytelsen og de påvirkningsmulighetene som avtalen gir oss – for å forsvare norske interesser og for å skape det innenrikspolitiske handlingsrom vi trenger på viktige samfunnsområder. I noen grad har vi faktisk også bidratt til å endre EUs politikk på bestemte områder. Det er nok å nevne olje og fisk i så måte.

En regjering med utgangspunkt i Fremskrittspartiet og Høyre vil snu europapolitikken i servil retning, simpelthen fordi disse partiene, i likhet med EU-kommisjonen, faktisk tror og mener at et ubegrenset marked med uhemmet konkurranse er løsningen på de fleste problemer. Representanten Peter N. Myhre er et talende eksempel på nettopp dette. En slik regjering vil ikke reise til Brussel for å proklamere at Norge lar være å gjennomføre postdirektivet – tvert om. Den vil reise til Brussel for å meddele at vi innfører det, samtidig som vi avvikler siste rest av brevmonopolet. I samme slengen vil den meddele at Norge reverserer prosenttollen på visse landbruksprodukter, svekker tollvernet for norsk landbruk og dermed utsetter norske bønder og norske landbruksprodukter for økt konkurranse fra land der det er billigere å produsere mat.

Jeg antar uten videre at Høyre og Fremskrittspartiet for lengst har fortalt Brussel at de støtter EUs fjerde jernbapakke, med det unntak at de ikke vil vente til 2019 med å konkurranseutsette persontrafikken på jernbanen. De vil gjøre det før, så sant de får regjeringsmakt. Formodentlig beklager de også at EU-kommisjonen, som følge av sterk og bred motstand i EU, har sett seg nødt til å legge på is den planlagte liberaliseringen av veitransporten i EU.

Trusselen mot jernbanen og norsk transportnæring er ikke EU, det er en regjering med ankerfeste i Fremskrittspartiet og Høyre. Mer presist er det dessverre ikke mulig å beskrive opposisjonens regjeringalternativ på det nåværende tidspunkt.

Når det er sagt, skal jeg legge til at EUs fjerde jernbapakke neppe kommer til å bli som den er etter å ha passert ulike instanser i EU-systemet, Europaparlamentet inkludert. Det er ikke bare Norge som har innvendinger mot deler av pakken. Da har jeg heller ikke glemt at kommisjonens gode intensjon er å øke jernbanens betydning i det europeiske transportmarkedet. Kanskje – i hvert fall må vi kunne håpe det – sentralmakten i Brussel etter hvert lærer å styre både sin regulerings- og sin dereguleringsiver noe bedre enn de gjør i dag.

Norske arbeidstakere fortjener ikke en regjering som vil liberalisere arbeidsmarkedet i Europa uten tanke på arbeidstakernes rettigheter. De trenger en regjering som både innenfor og utenfor landets grenser støtter fagbevegelsens kamp for et mer anstendig arbeidsliv med trygghet for arbeid og inntekt. Er det noen som forestiller seg at Erna Solberg, Siv Jensen eller Trine Skei Grande vil farte rundt i Europa for å forsvare arbeidstakernes rettigheter? Det er jo dette europapolitikken i praksis handler om.

Utenriksministeren har helt rett når han peker på EU-kommisjonens forslag til håndhevingsdirektiv som en utfordring for norsk arbeidsliv. Direktivets gode hensikt er å sikre rettighetene til arbeidstakere som sendes fra et land til et annet for å arbeide, altså utstasjonerte arbeidstakere. Det støtter vi. Men samtidig må vi passe på at det ikke etableres et regelverk som begrenser våre muligheter til å bekjempe sosial dumping. Det krever aktiv innsats. Jeg er svært tilfreds med at dette er en høyt prioritert oppgave for denne regjeringen. Da blir spørsmålet igjen: Ville en regjering utgått fra partier som de facto har motsatt seg de viktigste tiltakene i kampen mot sosial dumping, ha gjort det samme? Svaret gir seg egentlig selv.

Skulle velgerne gi landet en borgerlig regjering etter valget i høst, vil det være en regjering som slår lag med de mest markedsliberale kreftene i Europa, simpelthen fordi det er i tråd med disse partienes politikk.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Gorm Kjernli (A) [11:45:01]: Utenriksministeren hadde en grundig redegjørelse sist uke. Jeg vil gripe tak i en sak som også foregående taler var inne på, nemlig jernbapakke IV. Pakken, som ble lagt fram av kommisjonen i vinter, skal nå gå runden i EUs organer. Derfor er det viktig å understreke at vi ennå ikke har noen endelig jernbapakke å forholde oss til. Det er ikke ventet at EU vil vedta dette før tidligst etter parlamentsvalget neste år, kanskje mer sannsynlig først i 2015. Det betyr at vi har tid, og, som utenriksministeren sa i sin redegjørelse, det er tid vi må bruke til å påvirke beslutningen i EU og skaffe oss det handlingsrommet vi trenger.

Pakken, som den nå ligger, inneholder endringer i flere direktiver. Blant annet foreslås det obligatorisk konkurran-

se for offentlige kjøpskontrakter og åpning for full konkurranse på sporet. Dette er en politikk Arbeiderpartiet ikke ønsker, for vi mener det er en feilslått jernbanepolitikk. Hovedutfordringen i Norge er å bygge ut infrastrukturen. Den jobben er regjeringen godt i gang med, og vil intensivere ytterligere, i årene som kommer. Dessuten er jernbanen et integrert system med store, faste kostnader. Vi må innse at Norge er et lite land. Det er vanskelig å se at konkurranse skal ha noe for seg i et så vidt lite marked som det norske. Fleksibiliteten i dagens jernbane, med en operatør som kan disponere materiell og personellressurser på en effektiv måte, er et annet argument.

Dette synet deler flere av EUs medlemsland. Vi må utnytte de mulighetene vi nå har til å samordne oss med de landene som er enige med oss, og jobbe for de endringer vi mener er riktige.

Samme dag som utenriksministeren sto i denne sal og ga sin redegjørelse, var samferdselsministeren i Brussel for å treffe samferdselskommissær Kallas og Europaparlamentets saksordfører. I disse møtene gjorde hun det klart at det norske synet er at vi ønsker fleksibilitet og nasjonalt handlingsrom. Når vi ser hvilke reaksjoner de ulike forslagene i pakken har fått i flere av EUs medlemsland, er det ikke sikkert resultatet blir det samme som det forslaget som nå foreligger. Vi må uansett bruke tiden godt med dem som er enige med oss, og forsøke å påvirke i rett retning. Men – som også representanten Gullvåg var inne på – vi kan gjerne diskutere direktivers innflytelse og påvirkning på norsk politikk, for det er dette det handler om – politikk. Høyre har vært tydelig på at de ønsker å konkurranseutsette persontog, uansett. Fremskrittspartiet går enda lenger. Derfor er dette i høyeste grad et nasjonalt politisk spørsmål, og debatten om hva som er best for norsk jernbane, må tas, uavhengig av hva som vil komme av direktiver en gang i framtiden.

Tidligere partileder i Moderaterna i Sverige, Ulf Adelsohn, har sagt om svensk jernbanepolitikk de siste 25 årene at det er et eksperiment utført av «lekfulla» politikere som ikke har innsett konsekvensene av sin egen politikk de siste 25 år. Sverige har det mest liberaliserte togmarkedet i Europa.

Nikolai Astrup (H) [11:48:21]: Jeg hadde i grunnen tenkt å holde et vidløftig innlegg om behovet for samarbeid i Europa, særlig i krisetid, og særlig i en situasjon der vi ser at mer ekstreme krefter vokser frem i kjølvanen av den gjeldskrisen som mange europeiske land lider under.

Men slik debatten har utviklet seg, blir det nødvendig for meg å ta tak i noen av de punktene som er reist. La meg begynne med Trine Skei Grandes innlegg. Hun holdt et engasjert innlegg om kvotemarked i EU. Vi er enige om viktigheten av kvotemarkedet, og vi er enige om at det er bekymringsfullt at prisene er så lave som de er. Men la meg også si i denne sammenheng at det at prisene er så lave som de er i den økonomisk krevende situasjonen som Europa er i, kanskje er det som bidrar til at nettopp kvotemarkedet vil overleve. Taket for utslippsrettigheter og hvor mye som kan slippes ut hvert år, senkes hvert eneste år. Trekker vi den linjen frem til 2050, vil utslippene i Europa gå ned

med 70 pst., uavhengig av hva kvoteprisene er. Problemet med lav kvotepris er at det ikke bidrar til å utløse ny teknologi, og det er det som skal til dersom vi skal klare nettopp de utslippsmålene vi har. Så jeg er ikke så bekymret for kvotemarkedet som Trine Skei Grande er. Men det er viktig at regjeringen kjenner sin besøkelsestid og nå først og fremst jobber for å påvirke rammevilkårene etter 2020, når EU skal utforme nye rammevilkår. Derfor er det helt avgjørende at Norge må bruke de seks–syv årene vi har foran oss, til å være en aktiv bidragsyter til å utforme de rammevilkårene.

Så til Laila Gustavsen, som har en rekke – la meg si – karikerte versjoner av hva Høyre måtte mene om både det ene og det andre. Når det gjelder hjemfallssituasjonen, tror jeg vi må konstatere at hun trekker inn ikke arbeidet overfor Brussel, men altså det at man sto overfor et brudd med EØS-avtalen. ESA påpekte det. Da har man to muligheter, enten å liberalisere eller å nasjonalisere. Så valgte regjeringen det siste, og Høyre og Fremskrittspartiet har nå sluttet seg til det standpunktet – slik at hun trenger ikke å bekymre seg for det. Men det var altså en reell uenighet om hvilket veivalg man skulle gjøre. EUs beslutning står jo fast uansett i denne sammenheng. Så forholdt man seg til det.

Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt Høyre ønsker at EU skal innføre sanksjoner mot Norge, vil jeg si at svaret på det selvfølgelig er nei. Hvordan hun kan stille det spørsmålet, overrasker meg veldig.

Så til Steinar Gullvåg, som jo fremstiller Høyre som markedsfundamentalister. Det er vi selvfølgelig ikke, og det blir useriøst å komme med den type retorikk som det representanten Gullvåg her gjør.

Det er mye jeg gjerne skulle sagt, men jeg har en høring om kulturminner, så jeg må dessverre forlate dere.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:51:35]: Vi har fått en ny EU-debatt. Fra Høyre og Arbeiderpartiet hylles EU for hvordan de prøver å komme seg ut av krisa. Dette står i skarp kontrast til den økende motstand innad i EU mot den økonomiske og politiske elitens strategi for å løse eurokrisa, en krise som utvikler seg stadig raskere til en sosial og politisk krise.

Også i Norge har vi fått en ny EØS-debatt. Det siste eksemplet på dette er LO-kongressens tydelige vedtak om at norsk lovgivning for ivaretagelse av arbeidstakernes rettigheter, tariffavtaler og Norges ILO-forpliktelser, ikke skal kunne overstyres gjennom EØS. Dette er et syn som Senterpartiet fullt ut deler, og som vi arbeider sammen med våre allierte i fagbevegelsen for å fremme. Dette er et standpunkt som bryter med hele EØS-avtalens logikk, der arbeidskraft skal bevege seg friest mulig over landegrensene.

Spørsmålet om avgivelse av suverenitet til EU/EØS-organer er et spørsmål som Norge møter i stadig flere saker. I EØS-rådet denne uka ble det trukket fram flere sentrale rettsakter, der avgivelse av suverenitet til EU-byrå er aktuelt både innen områder som energi, telekom, markedsføring av legemidler for barn og – sist, men ikke minst – bank og finanstilsyn.

Senterpartiets holdning er klar: Vi vil avvise endringer av EØS-avtalen eller konkrete forordninger som innebærer økt kompetanse for EU- og EØS-organer til å utøve myndighet i Norge.

Stortinget har et konstitusjonelt ansvar for hvordan saker om suverenitetsavståelse skal behandles.

I en artikkel i *Nytt Norsk Tidsskrift*, som utkom dagen for grunnlovsdagen, drøfter førsteamanuensis Eirik Holmøyvik ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen, Stortingets praksis med at vedtak fattes etter Grunnloven § 26 ut fra at suverenitetsavståelsen anses som «lite inngripende». Holmøyviks konklusjon er svært klar:

«Måten Stortinget inngår avtaler om suverenitetsoverføring bryt med føresetnaden til og systemet i Grunnlova og med grunnleggende demokratiske og konstitusjonelle omsyn.»

Holmøyvik viser til at det som skjer ved avtaler om suverenitetsoverføring, er at en kompetanse som etter Grunnloven er lagt til Det norske storting, regjering eller Høyesterett, blir utøvd av et organ som hører til en internasjonal organisasjon. Stortinget kan ikke vedta suverenitetsoverføring etter den vanlige traktatregelen i § 26 andre avsnitt.

Begrunnelsen som ofte gis for at dette likevel kan gjøres – det som omtales som en «sikker konstitusjonell praksis» – handler i realiteten om at Stortingets flertall ved flere anledninger har satt Grunnlovens bestemmelser til side. Som Holmøyvik påpeker, bidrar Stortinget gjennom sin egen praksis til å bygge opp under rettskildegrunnlaget for den samme praksisen. Holmøyviks dom over denne praksisen er knusende, idet han mener den står på

«juridisk sandgrunn fordi rettskildegrunnlaget for han er altfor tynt til å legitimere ein ulovfesta regel utan haldepunkt i grunnlovsteksten og som endåtil går beint mot føresetnaden og systemet i Grunnlova generelt og § 93 spesielt».

Senterpartiet vil være tro mot Grunnloven og de paragrafer som gjelder den lovgivende, utøvende og dømmende makt. All suverenitetsavståelse utover det som allerede er avgitt til EØS-organer, må behandles enten etter § 93 eller etter Grunnloven § 112.

Janne Fardal Kristoffersen (H) [11:54:53]: Tilgangen til EUs indre marked er en forutsetning for å sikre velferden i det norske samfunnet. Det er derfor viktig at vi får på plass en mer aktiv europapolitikk i Norge.

Det har i den senere tiden vært mye snakk om handlingsrommet i norsk europapolitikk. Det er på tide at vi fyller det med handling – et internasjonalt handlingsrom for å fremme norske interesser og verdier. Vi må evne å trekke EU-prosesser og direktiver som er av betydning for norske interesser, raskere inn i norsk lovgivning.

De fire friheter – varer, tjenester, personer og kapital – skal flyte fritt over landegrensene i de 30 EØS-landene. Vi må ikke stå på bremsene. For Høyre er det viktig å bygge ned alle de usynlige grensehindringene mellom land, sånn at det faktisk skal være like enkelt og naturlig å etablere seg eller samarbeide på tvers av landegrensene, som innenfor dem. Det bør være like enkelt å operere

på tvers av grensene i Europa som f.eks. mellom delstatene i USA. Spesielt viktig er dette for små og mellomstore bedrifter.

I et Europa som opplever økt krise og tiltakende konkurranse, er det viktig at vi har en politikk som gir forutsigbarhet for norske arbeidstakere og forbrukere. For å kunne tiltrekke seg kompetanse og arbeidskraft i et felles europeisk arbeidsmarked må vi også innrette oss etter et felles regelsett. EUs beslutninger betyr enormt mye for Norge, selv om det dessverre er sånn at vi har svært begrensede muligheter for å påvirke dem. Et EU-medlemskap hadde gitt oss mye mer innflytelse og bedre folkestyre.

Norge har nytt godt av en åpen verden og en relativt fri handel, og vi har hatt både muligheter og evner til å gjøre en forskjell. EØS-avtalen har trass i sine feil og mangler gitt oss den muligheten. Til nå har vi innført mer enn 8 000 EU-regler. All den tid vi står utenfor fellesskapet, må vi benytte de mulighetene for uformell deltakelse. Dette skjer gjennom EUs programmer og byråer, der vi investerer mye og får enda mer igjen. Derfor synes jeg også det er positivt at utenriksministeren gjorde det klart i dag at vi fortsatt skal arbeide med Horisont 2020. Vi vet at 80 pst. av vår eksport går til EU, og 70 pst. av vår import kommer fra EU. EU-landene er Norges desidert viktigste handelspartnere, og vi har i aller høyeste grad egeninteresse i at Europa kommer styrket ut av krisen. Det er i vanskelige økonomiske tider vi ser behovet for fellesskap og politisk handlekraft på tvers av landegrensene.

Jeg registrerer at representanten Gullvåg (presidenten klubber) var redd for ny regjering. Jeg er mer redd for at SV og Senterpartiet ... (presidenten klubber igjen)

Presidenten: Da er taletiden dessverre ute.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:58:21]: La meg bare si at hovedbudskapet her fra regjeringens side er – punkt én: Vi har et handlingsrom, og det skal vi bruke. Som Gullvåg illustrerte, det er det mange eksempler på at vi gjør mer enn før. Det andre budskapet er: Vi skal stå opp for felles regelverk. Vi skal innlemme og vi skal vedta. Vi har også, som jeg sa i dag, ny rekord når det gjelder beste innlemmelse av nye rettsakter siden 1999, og det største antallet nye beslutninger noensinne. Vi gjør altså nøyaktig det representanten Fardal Kristoffersen nettopp nevnte – vi må ikke vente, vi må implementere. Men vi skal også stå opp der det er viktig.

Punkt to – til Ivar Kristiansen: Jeg fikk nesten inntrykk av at representanten Kristiansen snakket om et annet møte enn det jeg var med på. Første del av innlegget var spørsmål om jeg var «hands on». Den andre delen av innlegget var at det var min skyld alt sammen. Begge deler kan ikke være riktig samtidig. Men det er altså slik at dette er et konsensusorgan. Vi får ikke andre vedtak enn det alle slutter opp om. Det var en intens og lang debatt. Det vedtaket som ble fattet, ble fattet med tre EU-medlemsland – herunder formannskapet Sverige, to EØS-land, Island og Norge – og USA, Russland og Canada som et konsensusvedtak. Det inkluderte altså at EU ble tatt opp. Det er bare det at implementeringen av den beslutningen utstår med hensyn til

visse helt spesifikke spørsmål knyttet til sel – ikke til oljesand. Det var ingen som sa oljesand på det møtet. Jeg tror heller ingen tenkte oljesand. Det var spesifikke spørsmål om sel, og Catherine Ashton og EU-kommissær Damaski har kommet med en felles uttalelse hvor de ønsker den beslutningen velkommen. Det er jeg glad for, for jeg var veldig redd for at det møtet skulle konkludere med ingen utvidelse. Nå blir alle, herunder EU, tatt opp – dog med en liten forsinkelse på kanskje noen måneder for EU.

Til slutt, etter å ha hørt både Torkil Åmland og Tom Staahle, vil jeg trekke fram at det åpenbart er en utvikling i Fremskrittspartiet når det gjelder synet på EU – kanskje inspirert av høyresiden i Storbritannia. Det viser, hver gang vi heretter hører om at det skulle være ulike syn på EU i denne regjeringen, at en alternativ regjering sannsynligvis vil ha vel så mye sprik. Nå var kritikken at vi diltet etter EU, vi logret for EU, og vi stilte ikke norske interesser først. Da vil jeg kort si til det at vi stiller norske interesser først, men den viktigste norske interessen i EU-samarbeidet er å sikre et solid felles regelverk. Deretter er det enkelte områder hvor vi har synspunkter som vi vil fremme i tillegg. Men det er en interessant utvikling jeg ville tatt med meg, og som sikkert også gir Høyre mange interessante ting å tenke på i de interessante diskusjonene vi kan følge med på i media. Med tanke på en borgerlig eller blå-blå regjering får de også mye å snakke om når det gjelder EU. Vi ser at også i Norge ser vi nå en nei-side med et høyreutgangspunkt.

Karin Andersen (SV) [12:01:39]: Det er etter denne debatten i hvert fall åpenbart at en regjering der Senterpartiet og SV har avgjørende innflytelse, på veldig mange viktige områder er vesentlig forskjellig fra en regjering der Fremskrittspartiet og Høyre vil ha vesentlig innflytelse. Jeg hører – med kanskje ikke så stor forundring – at representanten Fardal Kristoffersen snakker om å utnytte handlingsrommet. Det skulle visstnok gå ut på å legge seg langflat for alt som kommer – så fort som mulig – for at fri flyt av alt skulle komme over landegrensene – så fort som mulig. Hvordan det skulle kunne være de viktigste norske interessene, er det vanskelig å vite. Jeg og SV er enig i at vi trenger et felles regelverk, men det må være et godt felles regelverk. Derfor har denne regjeringen ved flere anledninger valgt å stå imot pålegg og lyktes med det der de borgerlige hadde lagt seg langflate.

Jeg kan da si til mine kolleger i Arbeiderpartiet at de er i hvert fall villige til å bekjempe høyrepolitikk – også når den kommer fra EU. Det er jeg glad for, og det er et bedre utgangspunkt enn å legge seg fullstendig flat uansett hva det er.

Nå er det krisetid i Europa – sosial uro og stor arbeidsledighet. Hvordan kan man komme seg ut av denne krisen? Dette er et kjempevanskelig dilemma. Trenger man da mer høyrepolitikk, med kutt i velferden – sånn som man ser mange steder? Det er slik at den medisinen man forskriver, mange steder er i ferd med å drepe pasienten. Man høster sosial uro. Da er jeg mye mer enig med utenriksministeren, som sier at vi nettopp nå trenger mer fordeling og gode velferdsordninger for å hindre sosial nød. Sosial nød ska-

per ikke utvikling og fører ikke noe godt med seg – verken i land eller mellom land.

Noe av det viktigste som nå må gjøres, er å sikre styring av bank og finans og få stengt skatteparadisene. Uansett hvor riktig et enkeltmenneske oppfører seg, hvor riktig en bedrift oppfører seg og hvor riktig et land oppfører seg i henhold til økonomiske lover, vil man aldri være trygg hvis man ikke får stoppet smutthullene som gjør at kjeltringer tar pengene og drar sin vei.

Når det gjelder arbeidsliv, er det viktig at vi nå lytter til LO, og SV er dundrende enig med LO i at vi ikke skal la reglene for arbeidslivet endres, verken arbeidsmiljøloven, tariffavtaler eller ILO-konvensjoner. Det er det som har bygd opp Norge og gjort at makt og penger er godt fordelt i dette landet.

Til slutt vil jeg støtte alt som ble sagt av min kollega Snorre Serigstad Valen angående romfolk. Dette er blant de store menneskerettslige utfordringene vi har. De må vi ta på alvor.

Svein Roald Hansen (A) [12:04:59]: Jeg er glad for utenriksministerens nyhet om at vi har satt rekord og fått ned etterslepet. Det er bra, og der må vi være – for å si det sånn. Men poenget er ikke som Tom Staahle antyder, å være den snilleste gutten i klassen. Poenget er ikke å skulle tilfredsstille Brussel. Poenget er å sikre at vi har et felles regelverk – et godt felles regelverk. Det er vi som tjener på det – vi som har de høyeste lønningene og i utgangspunktet det mest avanserte regelverket. Vi er tjent med at konkurrentene våre, f.eks. i Øst-Europa, må ha de samme rammer for arbeidstid og de samme rammer for helse, miljø og sikkerhet. Det er det som er fordelene for oss – at de andre ikke kan konkurrere med hensyn til sosial dumping hjemme.

Så til Peter N. Myhre: Han sier at vi må slutte å gi bort skattepenger gjennom IMF. Vi gir ikke bort en eneste skattekrone gjennom IMF. Vi låner ut penger gjennom IMF og får tilbake med renter. Det er til og med god butikk.

Så til ostetollen: Hvis EU skulle komme med mottiltak, har de ikke grunnlag for det. Da bryter de avtalen. Det tror jeg ikke EU gjør.

Peter N. Myhre sa at det i grunnen er oljen og gassen vi kan takke for at vi har så høy velferd i Norge. Det er helt feil. Oljen og gassen er god å ha både på grunn av inntekter og som en industriell katalysator, men i et historisk perspektiv er fisken, skogen og vannkraften mye, mye viktigere. Det er gjennom måten vi har forvaltet disse naturressursene på i Norge, at vi har skapt den velferden vi har, nemlig en politikk for høy sysselsetting og lav ledighet, en familie- og likestillingspolitikk som har gjort det mulig for både menn og kvinner å være i arbeidslivet, en rettferdig fordeling, en aktiv statlig næringspolitikk og distriktspolitikk og en stor og effektiv offentlig sektor som tar ansvar for utdanning, helse og eldreomsorg. Det er grunnlaget for at vi har det høye velferdsnivået. Men jeg skjønner at representanten Myhre ser på oljen og gassen, for alt dette jeg nevnte, står Fremskrittspartiet atskillig fjernere. Det er bærebjelkene i en sosialdemokratisk samfunnsmodell som har brakt oss dit vi er i dag. Derfor er det viktig å ta vare på den, sånn at vi kan holde oss på den toppen.

Torkil Åmland stilte spørsmål om det var riktig å ha en ytterligere økonomisk og politisk integrasjon i EU – om det var en riktig vei ut av den krisen vi er i. Det kan sikkert diskuteres, men poenget er at EU-landene selv sier ja. På alle møter vi har vært, og hvor dette har vært diskutert – også i parlamentarisk sammenheng – er svaret mer integrasjon. Det er det man tror er veien ut av problemene: et bedre finanstilsyn, som vi har fått på plass, og mot en bankunion. Den eneste mislyden på det er fra konservative politikere fra Storbritannia.

Peter N. Myhre (FrP) [12:08:17]: Jeg må bare nok en gang få understreke at Fremskrittspartiet står for en europapolitikk i samsvar med norske interesser. Den baserer seg på EØS-avtalen som sin viktigste ramme. Når jeg hører oppløpet fra enkelte arbeiderpartirepresentanter i denne debatten, må jeg si jeg blir litt forbauset. Det står i en grell kontrast til den gleden som utenriksministeren ga uttrykk for i sitt innlegg i Stortinget den 14. mai, hvor han sa, og som også foreligger skriftlig: «Jeg er glad for den enigheten.» Han viste til den brede enigheten om EØS-avtalen i Stortinget. Der har man den alliansebyggende parten av Arbeiderpartiet, mens representantene Gustavsen og Gullvåg står på stikk motsatt side.

EØS-avtalen er nemlig basert på de fire friheter. Det er rammen for det indre marked, med fri flyt – som det står – av varer, tjenester, kapital og personer. Det er dette som er avgjørende for norsk økonomi. Og noen i Arbeiderpartiet hevder at Fremskrittspartiet viser for mye til at olje- og gassinntekter er viktig for Norge. Ja, det gjør alle andre eksportprodukter, også – går til Europa. Det er europeiske forbrukere som fyller den norske statskassen med inntekter uansett hva slags eksportartikler vi snakker om. Så er det jo slik at Arbeiderpartiet til slutt måtte bite i gresset og gå med på denne ostetollsaken, som jeg tror satt veldig langt inne. Det jeg gjorde i mitt innlegg innledningsvis i dag, var å advare mot å fortsette med en slik strategi. Så lenge vi begynner å motarbeide EØS-avtalens artikkel 19, og så lenge vi handler i strid med hele ideologien i EØS-avtalen, må vi jo regne med at også andre vil gjøre det. Da er ikke veien lang til ensidige tiltak fra enkeltland – eller fra EU som sådan – mot norske eksportartikler, f.eks. fisk, der vi har sterke konkurrenter blant EU-landene.

I denne saken tror jeg det er mye viktigere enn i mange andre saker at vi forsøker å stå på det vi faktisk er enige om. Det vi er enige om – og det som utenriksministeren innledet med tirsdag i forrige uke – er altså det enhetlige regelverket for det indre marked. Vi skal ikke bare etterleve regelverket, men vi skal også fremme det for videreutvikling og forbedring. Da er ensidige, restriktive tiltak mot europeiske eksportartikler ikke veien å gå.

Ivar Kristiansen (H) [12:11:39]: Jeg tror Kinas politiske og ikke minst økonomiske fremrykning nordover hadde fortjent nokså bred debatt også i dette forum. I forhold til Europa er det vel ingen som er uenig i at det vil være i norsk interesse å ha EU med seg på laget i utviklingen av en arktisk politikk og arbeidet med å få på plass de nødvendige trafikkregler, herunder de politiske, for utvik-

lingen av fremtidig aktivitet i våre nordområder. Det har ikke vært min intensjon, og jeg tror heller ikke at jeg på noen måte har gitt utenriksministeren direkte skyld for at EU ikke ble formelt tatt opp som observatør i Arktisk råd denne gangen, men jeg tillot meg å stille spørsmål ved hvor Norge var hen i dette spørsmålet. Jeg spurte, ikke om ting jeg ikke eventuelt hadde fått med meg, men om utenriksministeren hadde reflektert over kommentarene til og reaksjonene på at Kina kom inn i varmen, mens – som utenriksministeren sier – EU vil bli tatt opp, men de må vente, og de må vente på grunn av selsaken.

Ja, det er mulig det er selsaken som er den direkte foranledningen til dette, men for egen del hadde jeg selvfølgelig helst sett – og det er jeg ganske sikker på at også Utenriksdepartementet og utenriksministeren gjør – at Europa, samtidig med Kina, kom inn i Arktisk råd-varmen. Derfor tror jeg reaksjonene som dette har avstedkommet innerst inne også må bekymre det norske Utenriksdepartementet.

Kinas fremrykning nordover får vi sikkert rikelig anledning til å komme tilbake til, men jeg ser at vi også i dette forum unngår å ta denne debatten, om dette på noen måte har en snev av bekymring rundt seg. Vi ser deres interesser i vårt nærområde, deres interesser på Grønland, deres oppbygging av en gigantisk ambassade i Reykjavik, deres tilstedeværelse i Ny-Ålesund, og deres engasjement på Svalbard. Jeg sier ikke at dette er galt, men når jeg legger merke til at dette får omtale, kommentarer og reaksjoner i Brussel, stiller jeg spørsmål ved om dette bekymrer utenriksministeren eller ikke. Jeg konstaterer at svaret er at jeg ikke har fått med meg hele historien, og at dette skyldes selsaken. Det er i så fall en selsom begrunnelse.

Torkil Åmland (FrP) [12:14:58]: Bare en liten kommentar til utenriksministeren og til Svein Roald Hansen som i hvert fall underforstått mente at vi representerte synspunktene til den britiske høyresiden. Da kan jeg si med en gang at en del av de synspunktene i den retning som jeg fremmet her, har vel også vært fremmet fra representanter for Senterpartiet – i noe av den samme retningen. I tilfelle man frykter den britiske høyresiden, så har ikke jeg den frykten, den er ubegrunnet – den sitter i tilfelle langt inn også i den sittende regjeringen.

Mitt poeng er for det første at det å avstå suverenitet, er en alvorlig ting som skal ha dyp forankring i folket. Det trodde jeg egentlig det stort sett var enighet om. Det er det Grunnloven vår sier, det er det konstitusjonen vår sier – paragraf 93. Det er derfor vi har en høy terskel for å gjøre det, og jeg tenkte for så vidt at det ikke var så kontroversielt å hevde det.

Så til dette med politisk integrasjon i EU. Jeg sa at jeg var skeptisk når utenriksministeren sier det er opplagt at dypere politisk integrasjon er løsningen. Det som er mitt poeng, er at hvis man i EU-landene blant befolkningen har en kombinasjon av manglende eller svekket legitimitet til EU-organene – hvilket målinger viser at man har – og sterkere politisk integrasjon, altså mer sentralstyring og mer byråkratistyring fra Brussel, kan du få en situasjon som virker stikk mot sin hensikt.

Det kan godt hende at de man snakker med i Brussel,

mener man skal ha mer integrasjon, men faren er jo at EU utvikler seg til et eliteprosjekt med et demokratisk underskudd, og med manglende, lavere legitimitet overfor den befolkningen man skal styre over. Det mener jeg er en betinget bekymring. Derfor mener jeg at det ikke er opplagt at man skal gå den veien. Jeg mener man skal tenke seg grundig om. Jeg er ikke uenig i at det kan være ting man bør stramme inn felles regler på, f.eks. innenfor finans og økonomi, men jeg mener også at man skal tenke seg grundig om før man går inn i et prosjekt der man mener at dypere politisk integrasjon er en opplagt løsning. Det var mitt poeng, og det har flere – også fra regjeringspartiene – sagt i denne sal, slik at britisk høyreside, den står i tilfelle relativt sterkt i norske regjeringskretser.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:17:30]: Jeg er nødt til å si et par ord til om Arktisk råd, for det var ikke bare Kina som ble tatt opp som observatør, det ble også Italia, Japan, Sør-Korea, India og Singapore. Alle disse er land som vi politisk står ganske nær, og vi mener at de asiatiske landenes interesse for å slutte opp om prinsippene bak Arktisk råd – som inkluderer respekten for havretten, urfolksrettigheter og miljø – er bra. Jeg sa i mitt innlegg at det finnes ingenting som heter gratis lunsj. Det å bli med som observatør innebærer også forpliktelser, og vi er glad for at også Kina må forholde seg til de forpliktelsene. Jeg vet ikke om jeg skal tolke det slik at Høyre mener at vi burde holdt Kina og de andre asiatiske landene utenfor. Det var litt uklart i Kristiansens innlegg.

Jeg er, var, og forblir en varm tilhenger av at EU skal bli observatør. Jeg mente at det var helt på sin plass. De oppfylte kriteriene. Jeg var uenig med Canadas inngangssyn i at selsaksspørsmålet måtte løses, og det er offentlig kjent. Jeg lobbet mot alle de partene som ikke hadde bestemt seg, for at EU, uten forbehold, skulle bli tatt med i denne omgang. Men det er altså i en konsensusorganisasjon, slik at man av og til må arbeide seg fram til en løsning som alle kan leve med. Den ble etter min mening betydelig bedre da klokken nærmet seg halv to om natten enn den så ut til å bli ved midnattstider på denne meget berømmelige lunsjen bare for statsråder, og jeg tror det var viktig for Arktisk råd at vi fikk en framgang. Det er altså fattet en prinsippbeslutning om at EU blir tatt med. Det blir de, og det har de selv ønsket velkommen. Det er sikkert mange meninger i Brussel som Kristiansen har plukket opp. Jeg forholder meg til at Ashton og Damanaki faktisk har kommet med en uttalelse som ønsker beslutningen velkommen, og jeg tror det er bra.

Så til spørsmålet som Åmland reiser. Ja, jeg mener veldig klart at EU trenger mer integrasjon, fordi man har vært i et slags mellomfelt hvor man har prøvd å integrere deler av politikken som man ikke har kompensert med andre deler. For eksempel har det bidratt til krisen at man ikke har levd opp til sine egne krav til konvergenskriterier, og det har bidratt til krisen at man ikke hadde et felles finanstilsyn. Hvis Europa og europoprojektet skal lykkes, må man faktisk integrere mer. Men jeg er enig i at det krever folkelig legitimitet, og derfor er jeg også tilhenger i EU av at man styrker Europaparlamentets plass, at man styrker

samarbeidet med nasjonale parlamenter, og at man videreutvikler en europeisk politisk kultur, slik at man ikke bare har enkeltland som debatterer EU hver for seg, og så møtes på elitenivå i Brussel.

Der har EU en viktig utfordring, og der deltar – som sterkt engasjert europeer – faktisk jeg i den debatten om hvordan EU bør utvikle seg, og jeg mener at mer integrasjon er svaret på mange av problemene, men det må forankres demokratisk.

Lars Peder Brekk (Sp) [12:20:50]: Jeg synes det var nødvendig å legge inn en kommentar til Fremskrittspartiets representant Peter N. Myhre.

Han sa i sitt første innlegg at han er for full frihandel, og han brukte på sett og vis EU som modell for hvordan en skulle løse det. La meg si det slik: I mine øyne er EU for full frihandel når de skal eksportere sine varer, men de er mot full frihandel når de skal importere varer – på samme vis som mange andre land, som også har ulike ordninger, og det er heller ikke så ulikt Norge, for å si det slik.

Den beskrivelsen av EØS-avtalens artikkel 19 som Myhre gir, er etter min mening feil. Det står klart at intensjonen er liberalisering av handelen med jordbruksvarer, men det står også – som Myhre absolutt ikke nevner – at det skal være innenfor rammen av de respektive landenes eksisterende jordbrukspolitikk. Og et faktum er jo at norsk import av matvarer innenfor artikkel 19-avtalen har økt enormt, mens norsk eksport ikke har økt i det hele tatt – i tråd med denne avtalen. Så vi har i fullt monn og kan-skje mer enn nok ivaretatt behovet for liberalisering, som Fremskrittspartiets Peter N. Myhre påpeker – la det være sagt.

La meg også si at det er interessant at denne ostetollsa-ken lever så vel i denne sal. Jeg synes jo det er kjempebra, for da har vi satt fokus på et særdeles viktig poeng, nemlig at det å bruke et internasjonalt regelverk på det viset som vi har gjort her, ivaretar norsk næringslivs interesser, og det ivaretar norske distrikters interesser. Jeg gleder meg til å se den dagen Fremskrittspartiet og Høyre reverserer denne politikken. Da vil det bli mange som reagerer.

Helt til slutt må jeg si at jeg er veldig overrasket over representanten Ivar Kristiansens Kina-frykt. Ivar Kristian-sen ramser opp alle «trusler» ved Kinas deltakelse i felles forskning i Ny-Ålesund, Kinas aktivitet på Grønland, Kinas aktivitet i nord som sådan, men jeg mener faktisk det er særdeles positivt at også stater fra Østen kan ha interesse av å være med på å utvikle nye måter å samarbeide på i nord, slik en nå gir åpning for gjennom at de er obser-vatører i Arktisk råd. Og la meg si det sånn: I selsaken er jo Norge helt enig med Canada. Vi har sagt det klinkende klart at vi støtter Canada i selsaken.

Presidenten: Representanten Peter N. Myhre har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Peter N. Myhre (FrP) [12:24:02]: Det er ikke helt uventet at representanten Brekk fokuserer på Fremskritt-partiets motstand mot å uthule EØS-avtalens grunnprin-

sipper. Det er vi vant til fra en rekke debatter i denne salen.

Så vil jeg bare føye til at når Brekk til stadighet sier at EU er for frihet når det gjelder eksport og mot frihet når det gjelder import, gjelder jo det da land utenfor EØS-området. Det samme kan man nok si om Norge. Norge har definitivt ikke noen frihandel i fullt monn når det gjelder land utenfor EØS. Det er jo derfor vi er med i EØS – for at vi skal bygge ned handelsbarrierene i Europa. Vi er ikke med i EØS for å bygge opp handelsbarrierene i Europa, og det tror jeg faktisk utenriksministeren er enig i. Det er altså derfor vi fra vår side advarer mot å eksperimentere med nye handelsbarrierer mot EU, for det kan føre til mot-reaksjoner, og det er definitivt ikke i samsvar med norske interesser.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1
Presidenten foreslår at utenriksministerens redegjørel-se fra Stortingets møte 14. mai 2013 om viktige EU- og EØS-saker vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [12:25:25]

Interpellasjon fra representanten Knut Arild Hareide til utenriksministeren:

«I 2014 vil store utenlandske styrker trekkes ut fra Afghanistan. Det vil endre situasjonen i Afghanistan sterkt, men også gi regionale ringvirkninger. Det gjelder ikke minst i Afghanistans naboregion, Kashmir, hvor befolkningen stadig lider under en uløst konflikt som har vart siden 1947. Både fra Pakistans og Indias side er det i de siste årene gjort en del for å dempe konfliktnivået, men også de siste månedene har vi sett dødelige trefninger langs kontrollinjen. I regionen er det uttalt frykt for en fornyet bølge av vold og terror i Kashmir etter 2014.

Hva er utenriksministerens vurdering av de regionale konsekvensene av den varslede uttrekking av utenlandske styrker fra Afghanistan – ikke minst med hensyn til utviklingen i Kashmir og i forholdet mellom Pakistan og India mer generelt – og hva kan Norge og det internasjonale samfunn bidra med for å fremme en positiv utvikling og konfliktløsning?»

Knut Arild Hareide (KrF) [12:26:53]: 2014 blir ein milepæl i det krigsherja Afghanistan. Tryggleiksansvaret blir nå gradvis overtatt av den afghanske regjeringshæren. Kor godt dei meistarar dette, er usikkert. Gjettingane om kva som skjer etter 2014 spriker, men dei har éin ting felles: Fokuset er på kva som vil skje inne i dette krigsherja landet i åra etterpå.

Med denne interpellasjonen vil eg rette blikket utover. Det er for lite fokus på kva dei regionale aktørane kan bety for utfallet i Afghanistan. Det er jo nesten ingen debatt om kva konsekvensane av det som skjer i Afghanistan, kan bety for regionane rundt.

Det er denne regionale dimensjonen eg i dag ønskjer å setje søkelyset på. Norge må ikkje berre tenkje på kva me kan gjere for og i Afghanistan. Me må utvikle eit sterkere

regionalt engasjement, og her ligg det viktige utanrikspolitiske utfordringar. La meg kort nemne følgjande:

Me treng eit regionalt perspektiv i kampen for ein varig fred i Afghanistan. Landets naboar må ønskje og saman medverke til at afghaniseringa lukkast. Dette blir ikkje minst viktig når maktvakuumet skal fyllast etter store utanlandske militærstyrkar.

Da må ikkje minst India og Pakistan utvikle eit meir konstruktivt samspel til beste for eit stabilt og godt fungerande Afghanistan. Dessutan er det i seg sjølv viktig å betre det mellomstatlege forholdet og førebyggje konflikt mellom desse to landa, som begge har skaffa seg kjernefysiske våpen – med den store risikoen det inneber.

Det som meir enn noko anna kan ødeleggje for eit betre forhold mellom India og Pakistan, er konflikten rundt Kashmir. Dette er eit verkande sår i det mellomstatlege forholdet og ein vedvarande tragedie for det kasjmirske folket.

I regionen er det frykt for ei fornya bølge av vald og terror i Kashmir etter 2014. Det finst islamistiske militante grupper som etter 11. september 2001 engasjerte seg meir i krigen i Afghanistan, slik at valdsnivået i Kashmir blei mindre. Nokre fryktar at situasjonen no kan bli verre igjen.

Som leiar av Kashmir-gruppa på Stortinget følgjer eg utviklinga i denne regionen med særleg interesse. I januar kom nyheitsmeldingar om oppblomstring av militære trefningar langs kontrollinja, som går tvers gjennom Kashmir. Liv gjekk tapt både blant indiske og pakistanske militære. I ein analyse frå etterretningsselskapet Stratfor kunne me lese følgjande: At det i periodar bryt ut skyting mellom indisk og pakistansk side av kontrollinja gjennom Kashmir, er ikkje noko nytt. Dei siste trefningane kan likevel vere eit varsel om dei aukande problema dei to landa vil stå overfor i tida framover når den amerikansk-leia krigen i Afghanistan går mot slutten og Pakistan slit med å vinne att kontroll over militante grupper på sitt territorium.

Da to indiske soldatar blei drepne i eit angrep den 8. januar i år, var angriparane kledde i pakistanske uniformer. I ei pressemelding etterpå nekta Pakistan for at soldatane deira hadde utført drapa, men teksten lét det stå opent om militante grupper hadde kledd seg i pakistanske uniformer og utført angrepa med det håpet at dei skulle spisse til konflikten mellom India og Pakistan. Det er nokon som ønskjer det.

I dei ti åra etter 2001 har krigen i Afghanistan trekt til seg jihad-krigarar frå regionen, og valdsnivået i Kashmir har vore lågare enn i 1990-åra. Det var færre aksjonar frå militante grupper som hadde operert i Kashmir. I staden blei den væpna innsatsen deira konsentrert om Pakistans grenseområde mot Afghanistan.

Når det internasjonale militærengasjementet i Afghanistan blir trappa ned, kan ein sjå for seg at USA, Pakistan og Taliban søkjer ei avtale saman med regjeringa i Afghanistan. Dei regionale konsekvensane kan bli fleire. India, som har utvida det økonomiske samarbeidet sitt med Karzai-regjeringa, vil sjå ein risiko for å bli skadelidande.

Mens Taliban i Afghanistan kan kome styrkt ut, kan Taliban-brørne deira i Pakistan risikere å bli taparar i ei slik avtale mellom USA og Pakistan. Det medverka truleg til

at det pakistanske Taliban i vinter prøvde å få til ei våpenkvile med hæren i Pakistan. Gruppa sa seg villig til å tilgi handlingane til den pakistanske staten som «leigesoldatar for USA» og ytra vilje til å samarbeide på eit reviert grunnlag. Det er interessant å lese kva det skal innebere. Pakistans Taliban krev at i staden for å delta i krig mot muslimar må Pakistans militære førebu seg på å ta revansj for Pakistans krig mot India i 1971. Det skal skje ved å leggje kreftene frå kasjmirske fridomskjemparar til Pakistans militærstyrkar. Og i eit eksklusivt tv-intervju 6. januar lova den pakistanske Taliban-leiaren Rehman å sende krigarar til Kashmir og setje i gang ein kamp for å innføre sharia i India.

Det er ikkje rart at India blir alarmert av slike signal. I India hugsar folk angrepet på Indias parlament i hovudstaden New Delhi i 2001. Den pakistansk-baserte organisasjonen Lashkar-e-Taiba, eller Dei rettferdiges hær, fekk ansvaret for terroraksjonen. Organisasjonen blei deretter forboden i Pakistan, men blir også mistenkt for å ha bestilt den store terroraksjonen i den indiske byen Mumbai i 2008. Dei rettferdiges hær er ein av dei største terrororganisasjonane i Sørøst-Asia. Ei meningsmåling frå april viser at 94 pst. av dei militante tilhengjarane hans kan tenkje seg å krige i Kashmir. Det blir ikkje fred av slikt.

Eg nemner desse perspektiva fordi fleire av dei er lite framme i den norske Afghanistan-debatten. Det illustrerer poenget mitt: I denne regionen kan utviklinga i ein konflikt fort spele over på ein annan.

La meg understreke at regjeringane i India og Pakistan har i dei seinare åra gjort ein del for å dempe konfliktnivået. Valet i Pakistan vil no gi regjeringsskifte. Indias statsminister har alt invitert sin komande pakistanske kollega til samtalar. Det er eit positivt initiativ. Det internasjonale samfunnet må støtte opp om slike kontaktar og bidra til å byggje tillit og skape grunnlag for å løyse konfliktar over forhandlingsbordet i staden for på slagmarka.

Den farlegaste konflikten i regionen ved sida av Afghanistan-konflikten er konflikten om Kashmir. Han har vore hovudårsaka til fleire krigar og ein vedvarande konflikt mellom India og Pakistan. Kashmir var det viktigaste stridstemaet ved krigar både i 1947, 1965 og i 1999. Berre krigen i 1971, da Bangladesh braut ut av Pakistan, har ikkje hatt Kashmir som utgangspunkt.

Kashmir-konflikten er derfor svært viktig å få løyst. Men det er viktig å understreke at han ikkje berre dreier seg om forholdet mellom to statar – India og Pakistan. Det blir ikkje gitt noka varig og rettferdig løysing utan at kasjmiraranes eiga stemme blir høyrd.

Noreg kan ikkje gjere mirakel aleine. Men liksom me gjer ein innsats for å betre situasjonen i Afghanistan, kan me òg – i samarbeid med andre – bidra meir i regional samanheng. Det er mi utfordring i dag. Eg ser fram til utanriksministerens svar.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:36:33]: Utviklingen i Sør-Asia er kompleks. Det gjelder for regionen som helhet, det preger de bilaterale relasjonene, og det karakteriserer situasjonen i de enkelte land. Interpellantens spørsmål handler om alle disse tre nivåene. Ett tema er

hvordan endringer på ett nivå griper inn i utviklingen et annet sted.

Først noen ord om utviklingen i Kashmir og status i forholdet mellom India og Pakistan.

Interpellanten uttrykker en bekymring, som jeg deler, for den vedvarende og fastlåste konflikten om Kashmir. Den har pågått siden delingen av britisk India i 1947. Da Stortinget drøftet denne saken i en interpellasjon for to år siden, var det flere tegn til bedring i utviklingen i Kashmir. Det samme gjaldt i forholdet mellom India og Pakistan. Jeg deler derfor representanten Hareides uro over at det i løpet av denne våren igjen har vært trefninger over det som kalles linjen, som deler Kashmir.

I den bilaterale konflikten om Kashmir er slike trefninger ikke uvanlig. FNs militære observatørgruppe i India og Pakistan, UNMOGIP, rapporterte i fjor om 215 hendelser over denne linjen. En del av disse gir også oppslag i media. På indisk side ble 74 krenkelser omtalt, mens pakistanske medier rapporterte om 71.

Det er vanskelig å finne et bestemt mønster i hvilke hendelser som når mediene. Det kan være hendelsenes art, omfang, varighet eller graden av brutalitet. Brutaliteten var bakgrunnen for den offentlige oppmerksomheten rundt drapene på indiske grensevakter i januar i år. En egen rapport er oversendt FN-hovedkvarteret i New York. Konklusjonene er så langt ikke offentlig kjent.

FNs observatørgruppe har for øvrig ikke rapportert om nye episoder de siste par-tre månedene. Det kan tyde på at partene har gjort anstrengelser for å roe ned situasjonen. Det er imidlertid ingenting som tyder på at vårens hendelser mellom India og Pakistan har vært politisk styrt fra landenes hovedsteder. Det er snarere lokale forhold som har spilt inn og ført til lokale trefninger. Disse episodene er selvsagt alvorlige nok, men de bør likevel ikke overskygge den utvikling som i et overordnet og langsiktig perspektiv kan sies å være positiv.

Interpellanten spør hva Norge og det internasjonale samfunnet kan gjøre for å bidra til å fremme en løsning på konflikten. Kashmir er, som jeg har nevnt, en bilateral konflikt om territoriell kontroll. Samtidig er det flere konflikter innenfor indisk Kashmir, og vi snakker om en konfliktherjet region. La meg derfor understreke: En løsning kan ikke påtvinges partene utenfra. Landene må selv ta de nødvendige skritt for å løse konflikten seg imellom.

Pakistan og India har også en avtale om at en løsning for hele Kashmir – på begge sider av grensen – vil måtte finnes gjennom bilaterale forhandlinger, den såkalte Simla-avtalen av 1972. Alt tyder på at dette dessverre fortsatt vil ta lang tid.

Vår rolle er så godt som mulig å støtte opp om og oppmuntre den prosessen landene selv driver. Norge følger situasjonen i Kashmir særlig nøye gjennom våre ambassader i New Delhi og Islamabad. Vi drøfter konflikten i våre samtaler både med myndigheter og andre i begge land. I slike samtaler oppfordrer vi begge parter til å søke å løse konflikten med fredelige midler, nettopp slik interpellanten også påpekte, og ikke på slagmarken. Vi ber dem bidra til å unngå nye voldsbølger. Vi peker på at lokalbefolkningens ønsker og synspunkter må tillegges stor vekt

i en framtidig løsning av konflikten, og vi understreker at folks menneskerettigheter må ivaretas på begge sider av linjen.

Konflikten mellom India og Pakistan har dype historiske røtter. Det er mange utfordringer knyttet til Kashmir. Jeg tror ikke at en løsning vil være å finne i et slags stort gjennombrudd, der alt plutselig er forhandlet ferdig. Jeg har heller tro på en langsiktig prosess, der partene tar steg for steg og bygger tillit. Her er det vi – som en del av det internasjonale samfunn – fortsatt må vise tålmodighet, slik at partene får den tid de trenger til selv å komme fram til bærekraftige løsninger. Vår rolle blir altså å holde begge parter ansvarlige. Vi må understreke at plikter og rettigheter er gjensidige størrelser.

Så til det regionale bildet. Spørsmålet gjelder NATOs uttrekk fra Afghanistan og mulige negative konsekvenser for utviklingen i den territorielle konflikten om Kashmir. Utfasingen av ISAF ved slutten av 2014 vil selvsagt bli en helt sentral begivenhet for regionen. Vi har i over ti år bidratt til å bygge opp de afghanske sikkerhetsstyrkene. De tar nå selv over kontrollen i landet. Vi vet jo ikke i dag hvor godt de vil klare oppgavene som venter. Vi vet at det vil bli krevende. Men utenlandske militære styrker kan ikke løse Afghanistans langsiktige utfordringer heller. Derfor besluttet NATO, i samråd med den afghanske regjeringen allerede i 2010, at utfasing av ISAF i 2014 ville være riktig.

Også et konstruktivt regionalt naboskap er helt avgjørende for stabiliteten i Afghanistan. Stabilitet er en forutsetning for inkluderende og bærekraftig sosial og økonomisk utvikling. Å styrke og formalisere det regionale samarbeidet er derfor et viktig strategisk mål for vår innsats. Norge var tidlig ute med å understreke at utfordringene i Afghanistan måtte forstås i en slik regional kontekst – vi var faktisk blant de første – og nettopp ikke avgrenset til Afghanistan. Derfor tok vi et initiativ til å bringe regionen sammen i en uformell dialog. Dette har handlet om hvordan best å legge forholdene til rette for et konkret og gjensidig forpliktende samarbeid, over nasjonale grenser. Det førte til det som nå er kjent som Heart of Asia-prosessen eller Istanbul-samarbeidet, der også India og Pakistan deltar aktivt. Det er god tone og god framdrift i dette arbeidet.

Selv om den regionale dimensjonen er svært viktig, kan jeg imidlertid ikke se at det er en direkte linje mellom ISAFs nedtrekk i Afghanistan og økte sikkerhetsutfordringer i Kashmir. Kashmir-konflikten foregriper, historisk sett, konfliktene i Afghanistan med tre tiår. Unntaket er det som skjedde etter Sovjetunionens retrett i 1989. Da la Pakistan forholdene til rette for at islamistiske krigere som hadde kjempet i Afghanistan, kunne angripe India i Kashmir.

Vi skal merke oss at mye er endret siden den gang. Pakistan og India har siden 2004 hatt en robust og såkalt strukturert politisk dialog. Den har resultert i en rekke tilitskapsende tiltak. Pakistan har også stanset bistanden til islamistiske krigere som ønsker å kjempe i Kashmir. Dialogen har så langt ikke tatt fatt i den underliggende årsaken til konflikten, selve delingen av Kashmir og andre omstridte landområder. Den har ført til en helt annen politisk

tone mellom de to landene, på regjeringsnivå og mellom befolkningene.

Pakistan har nylig gjennomført valg på ny nasjonal-forsamling. I valgkampen var verken India eller Kashmir noen sak. Dette viser tydelig et skifte i holdning. At det også antyder et skifte i stemning, ble klart da valgets utfall forelå. Pakistans nye statsminister, Nawar Sharif, ønsker tettere relasjoner til India. Statsminister Manmohan Singh har svart med å invitere den nyvalgte pakistanske statsministeren på besøk. Dette er svært positivt.

Trass i mange voldsepisoder fram mot valgdagen i Pakistan – 51 drepte og 150 sårede, minst – ble avviklingen av valget rolig. Forskere ved The International Foundation for Electoral Systems, IFES, peker på at det er det mest demokratiske og best gjennomførte valget i landets historie, med en deltakelse høyere enn forventet. Når det er sagt, står den nye pakistanske regjeringen overfor svært store utfordringer på sikt. Landets økonomi er i dårlig forfatning – statens inntekter dekker ikke statens utgifter. Skatteinngangen, som andel av BNP, er blant de laveste i Asia, og landet vil trenge lån fra IMF for å klare sine betalingsforpliktelser. Vi ser videre en sterk økning i omfanget av sekterisk vold, og pakistanske terrororganisasjoner har fått større fotfeste i landet. Hvordan alle disse alvorlige utfordringene håndteres, vil få konsekvenser for landets stabilitet.

Hvor robust forholdet mellom India og Pakistan er, vil bl.a. være avhengig av om Pakistan klarer å holde kontroll med de mange ulike væpnede militante bevegelsene. Indiske politikere vil kunne komme under meget sterkt press om det skulle skje liknende terroraksjoner som dem vi så i Mumbai i 2008.

La meg avslutte med å minne om at i konfliktsituasjoner er det ofte vanskelig å få pålitelig informasjon om folks holdninger. Likevel: World Global Opinion, knyttet til University of Maryland, kartla i 2011 holdningene til Kashmir-konflikten, også både blant pakistanske og indiske borgere.

Funnene overrasket. Undersøkelsen viste at 70 pst. på pakistansk side mente at det å bedre forholdet til India var viktig. På indisk side mente 74 pst. det samme. Samtidig ville 69 pst. i Pakistan og 67 pst. i India prioritere å øke handelen mellom de to landene. Dette er interessant og positivt og får meg til å tro at det er grunnlag for ytterligere tillitsskapende tiltak mellom de to landene.

Knut Arild Hareide (KrF) [12:45:49]: Eg vil få takke utanriksministeren for det gode og konstruktive svaret. Eg deler beskrivinga hans, særleg når det gjeld Kashmir-konflikten, som har vart i 64 år, og kor viktig det er at vi får gjort noko med det. Det er klart at konflikten i Afghanistan er veldig prega av landa og regionen rundt. Der må ein sjå på heilskapen. Me har allereie forplikta oss til ei langvarig oppfølging i Afghanistan, primært med utviklingsbistand, men òg med militære støttefunksjonar innanfor dei nye rammene som blir sette når afghanarane no sjølve overtar ansvaret for landets tryggleik. Mitt budskap er at då er det viktig at me ser på regionen som eit heile.

Eg deler veldig det utanriksministeren seier om dei nye signala me ser mellom Pakistan og India. Det er klart at

dei samtalane ein no får på statsministernivå, vil vere veldig viktige. Kashmir-konflikten har vart i 64 år. Me kan ikkje la den halde fram i det uendelege, men eg deler den vurderinga utanriksministeren gir, at å tru på eit plutsleg gjennombrut her ikkje er riktig.

For å betre forhandlingsklimaet er det viktig at begge desse landa bidrar til å byggje gjensidig tillit og til å redusere frykt og hat. Pakistan må bidra, bl.a. ved at militante aktivistar ikkje får førebu angrep på pakistansk jord mot India, noko som har skjedd i år. Sjølv sagt har dette påverka situasjonen negativt. India må bidra med det same og avstå frå handlingar som kan utløyse uro. India er forsiktig med dødsstraff, men avrettinga av Afzal Guru i februar skapte veldige reaksjonar i Kashmir. Noreg er imot dødsstraff og ber alle landa avstå frå det. Det er eit prinsipp som sjølv sagt må gjelde i denne regionen.

Som sagt: Eg håper at statsministersamtalane kan bringe framgang i Kashmir-saka. Noreg må aktivt støtte opp om det. Saka må ikkje få kvile. Eg opplever at det òg var eit signal om det i utanriksministerens svar. Eg er god fornøgd med det svaret, nettopp fordi det viser Noregs engasjement i ein konflikt som pregar heile regionen.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:48:55]: Interpellanten Hareide var enig i mitt innlegg, og jeg er enig i hans kommentarer til mitt innlegg. Så det er godt å vite at det er bred enighet om at dette er en stor og viktig problemstilling. Den har sterke regionale dimensjoner. Den berører dem som bor i Kashmir. Den berører India og Pakistan, og den berører regionen. Det er selvfølgelig helt riktig at nå som regionen er i bevegelse, er det et rimelig tidspunkt å stille spørsmål om hva slags konsekvenser det vil ha for den langvarige Kashmir-konflikten, ikke minst når det gjelder risikoen for at grupper som har slåss i Pakistan og Afghanistan, kan velge å dra til Kashmir. Men svaret er jo nettopp – som vi nå begge, både interpellanten og jeg, har understreket – at de to landene må begge ta ansvar. De må videreføre den konstruktive dialogen som er satt i gang. Begge parter må være villige til å gi noe, og begge parter må vise evne til å holde ytterliggående krefter i eget land i sjakk. Spørsmålet blir da i mindre grad om vilje, og veldig mye om evne, til det.

Er det noe vi kan gjøre for eventuelt å styrke den evnen? Vi har et ikke ubetydelig samarbeid med Pakistan som går nettopp på støtte til bl.a. statsbyggingstiltak. Jeg tror at et av de viktige rådene vi kan gi særlig Pakistan, er å gjøre en del ting for å styrke statens inntektsgrunnlag, slik at man får en mer effektiv stat til å gjennomføre sikkerhetstiltak og også forbedringer i levekår for befolkningen, og på den måten kanskje kan trekke en del grupper vekk fra mer ekstremistiske posisjoner. Men jeg tror også at vi skal være veldig oppmerksomme på risikoen for at et tilbakeslag fort kan aksentuere eksisterende nasjonalistiske strømninger. Derfor er det veldig viktig å følge nøye med og bidra til at et samlet verdenssamfunn søker å hjelpe begge land i denne spente situasjonen.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt president-plassen.

Svein Roald Hansen (A) [12:51:24]: Kashmir-konflikten er en konflikt som en rekke nordmenn med bakgrunn i regionen følger med bekymring og interesse. Som det har blitt påpekt, er den drøyt 60 år gammel. Det har vært et konfliktområde med tre kriger, sterk militær tilstedeværelse og gjentatte gnisninger og konfrontasjoner mellom India og Pakistan. Det er en konflikt som undergraver grunnleggende menneskerettigheter for de ti millioner menneskene som bor der. Det er overgrep, drap og forsvinninger, og mange er også rammet humanitært av ustabiliteten som en slik konflikt fører med seg.

Det er samtidig en konflikt som India og Pakistan allerede i 1972 ble enige om å løse bilateralt. Det er et ansvar de må ta.

Konflikten bidrar imidlertid også til å forsterke konflikten i en konfliktfylt region. Derfor er det grunn til bekymring for at en mer ustabil og urolig sikkerhetssituasjon i Afghanistan – hvis det skulle skje når ISAF-operasjonen avsluttes – kan gjøre det enda vanskeligere for India og Pakistan å finne en løsning i Kashmir.

Mistilliten landene imellom har stukket dypt. Da utenrikskomiteen var i Genève for vel tre år siden og hadde et frokostmøte hvor bl.a. den pakistanske ambassadør var til stede, og temaet var nedrustning, hevdet ambassadøren at India rustet opp for å kunne føre krig mot Pakistan og Kina samtidig. Det sier mye om hvor dypt mistroen og mistilliten stikker. Vi får håpe at dialogen de siste årene har dempet mistroen og bygd mer tillit.

Jeg har ikke noe å tilføye eller, jeg hadde nær sagt, trekke fra de analyser som utenriksministeren, og for så vidt interpellanten, ga når det gjelder de regionale konsekvensene av at ISAF-operasjonen i Afghanistan avsluttes neste år. Vi vet ikke hvordan situasjonen i Afghanistan vil bli, og hvordan eventuell uro der vil spille over, eller om arbeidsløse urostiftere vil finne seg nye områder å jobbe i.

Det viktigste er kanskje at Istanbul-samarbeidet som er etablert, forblir en viktig arena, nettopp for å møte utfordringene i Afghanistan i en regional sammenheng. Afghanistan er et land som har utfordringer nok, når det gjelder sikkerhet så vel som økonomisk utvikling, om landet ikke også skal forbli en arena for konflikter mellom naboland.

Jeg har lyst til å peke på en viktig lærdom som vi bør trekke av dette. Det ble altfor lenge lagt for ensidig vekt på den militære siden av operasjonen i Afghanistan og for lite på den politiske, både innad i landet og regionalt. Den amerikanske tilnærmingen, spissformulert i president Bush' begrep «ondskapens akse», sto altfor lenge i veien for en politisk tilnærming som omfattet alle grupperinger. I dag erkjenner alle at det ikke er realistisk med en politisk løsning som kan gi grunnlag for et stabilt Afghanistan, uten at også Taliban involveres og inkluderes.

Jeg sier dette også med adresse til opposisjonspartiene. Arbeiderpartiet er ofte blitt kritisert fordi vi har erkjent behovet for å snakke med alle parter i en konflikt, fra Yasir Arafat til Hamas og Taliban. At noen står for en politikk, verdier og metoder vi tar avstand fra, må ikke få stå i veien for en mulig vei bort fra vold og krig, til en politisk og fredelig løsning. Fred må som kjent skapes mellom fiender, mellom venner bør det jo allerede eksistere.

Tom Staahle (FrP) [12:55:18]: Dette er et tilbakevendende tema i denne sal, og det har vært reist både spørsmål og interpellasjoner rundt dette temaet flere ganger. Vi kan registrere at dette er en gammel konflikt, 64 år gammel, og det ser ikke ut til at man har kommet til noen bedret situasjon i løpet av de 64 årene, på tross av at partene faktisk har inngått avtaler med sikte på å gjøre situasjonen bedre. Det er alvorlig.

Det er en grense for hvor mye man kan debattere en sak og tro at bare ren debatt vil løse det. Jeg synes denne saken – og det finnes også andre eksempler rundt omkring i verden – er et godt eksempel på at det blir mye prat og lite handling. Her må det settes strengere krav til partene om at de faktisk etterlever det de ble enige om allerede i 1972, og også det de ble enige om i februar 1999, da de to daværende statsministrene undertegnet en felles erklæring om intensivering av forsøkene på å løse de utestående spørsmålene, herunder Kashmir-konflikten.

Vi er ikke kommet så fryktelig mye lenger. Samtidig ser vi at antallet personer som blir skadd og drept som følge av hendelser der nede, øker. Det er dramatisk. Det er viktig at partene selv setter seg ned og forhandler og blir enige, men det er også viktig at verdenssamfunnet går inn, gjennom FN, og blir enda mer aktiv i denne konflikten, at en tar grep og får partene til faktisk å forholde seg til det de har blitt gjensidig enige om på et tidligere tidspunkt. Risikoen er at i dette området vil denne uroen kunne gi bedre vilkår for terrororganisasjoner, og det er noe vi ønsker å unngå for alt i verden. Denne regionen kan være et arnested for terrorvirksomhet dersom vi lar det få lov til å utvikle seg, og det vil bidra til å skape enda mer frykt og usikkerhet, langt utover dette området.

Min oppfordring – og det er fint å registrere at det er enighet i salen her – er at utenriksministeren intensiverer dette trykket inn gjennom FN-systemet også, og sørger for å få denne saken høyt opp på dagsordenen, og at man stiller strengere krav til de to involverte landene, slik at de faktisk lever opp til de forpliktelsene som de har overfor hverandre og overfor innbyggerne i denne regionen.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [12:58:21]: Jeg vil takke interpellanten for å reise en – jeg hadde nær sagt dessverre – aktuell interpellasjonsdebatt.

Det regionale perspektivet er her, som veldig mange andre steder i verden, en tett og integrert del av konfliktkompleksene. Det er ingen av disse konfliktene som kan ses i isolasjon. Det er kanskje mer sant når det gjelder aksene Afghanistan–Pakistan–India, enn det er mange andre steder, inkludert den langvarige og brutale konflikten i Kashmir, som til tross for at volden hovedsakelig bobler under overflaten, utgjør en av de mest uforsonlige såkalt frosne konfliktene vi ser i dag. Det er en konflikt med lange historiske røtter, som ikke bare handler om de siste drøyt 60 årene. Man har også sett at når relasjonene med Kabul er dårlige, ønsker Pakistan å bedre relasjonene med India. Når de afghansk-pakistanske relasjonene er gode, går forholdet til India nedennom og hjem.

Kashmir-spørsmålet har ikke én enkelt løsning. Det har heller ikke de bredere konfliktkompleksene i regio-

nen. Likevel er det umulig å komme utenom å snakke om Pakistans nøkkelrolle – en stat som historisk i stor grad har definert sin eksistens ut fra konfliktforholdet og rivaliseringen med India. Ikke minst gjelder dette hæren og sikkerhetsstrukturene.

Om konflikten er fastlåst, gjelder dette kanskje mange-dobbelt for fiendebildene.

Det nylige demokratiske valget i Pakistan er et lyspunkt og bærer bud om noe som kan være en positiv endring, men det vil selvfølgelig også være ekstremt krevende. India anser at det pakistanske militæret er kjernen i problemet, mens Pakistan ikke lenger kan sies å være en enhet når det gjelder holdningen og tilnærmingen til Kashmir, man har i stedet egentlig tre ulike maktsentre; det sivile lederskapet, militæret og jihadistene. Det er i første omgang viktig å støtte opp om det sivile lederskap.

Det er også en utfordring at Pakistan nærmest utelukkende definerer forholdet til naboen i den andre enden, nemlig Afghanistan, inn i den samme langvarige konflikten. Behovet for en såkalt strategisk dybde har, sammen med arven fra krigen som har vært, der Sovjet var inne, på mange måter gjort Pakistan til en spoiler også når det kommer til utviklingen i Afghanistan. Afgghanske – og for så vidt indiske myndigheter – har også gjort sitt for å bygge opp under denne følelsen. Det er en syklus av spenning og konflikt, og blant dem som da lider mest, er sivilbefolkningen i Kashmir. Man er fanget i en usikkerhet i en pågående stor konflikt mellom militante grupperinger og indiske soldater, som også til dels bruker brutal represjon mot sivile protester. Det meldes til stadighet om overgrep og brudd på menneskerettighetene.

Det er heller ingen tvil om at det som nå skjer og skal skje i Afghanistan den kommende tida, selvfølgelig også har viktige ringvirkninger i regionen. 2014 er som kjent året der transisjonen i Afghanistan skal være fullført, men det er også året for presidentvalg i Afghanistan. Rivalisering og posisjonering er allerede i gang, og det spørres mange steder om hva Pakistan vil være best tjent med, og hvordan de vil spille inn i det som skjer i Afghanistan. Vil de være best tjent med et rolig og stabilt Afghanistan, eller vil de være best tjent med et stadig urolig Afghanistan? Flere og flere heller heldigvis til den første delen av forklaringen, at et stabilt og rolig Afghanistan vil tjene pakistanske interesser, men det stilles også spørsmål om Pakistan eventuelt – avhengig av hvem som blir presidentkandidater – så å si kan leve med en ikke-pashtunsk president, for eksempel. Det er mange ting som spiller inn i denne konflikten, som selvfølgelig også vil ha «bæring» på det som skal skje i tida framover.

Hva Norge kan gjøre, er selvfølgelig begrenset i sammenhengen, men jeg syns det er et lyspunkt å registrere at man nå i forbindelse med at det over en viss tid har vært økt både handel og folk-til-folk-kontakt over linjen, har sett en ganske dramatisk reduksjon i volden i Kashmir. Det er et lyspunkt jeg tenker er positivt å ta med, samtidig som Norge i likhet med alle andre må appellere til partene. Det er partene som har ansvaret for å finne løsningen på konflikten, og det er bare på den måten Norge kan yte et konstruktivt bidrag.

Knut Arild Hareide (KrF) [13:03:40]: Eg valde å nemne desse perspektiva fordi dei er lite framme i den norske debatten rundt Afghanistan. Det illustrerer mitt poeng her, at i nettopp denne regionen kan utviklinga i ein konflikt fort spele over på ein annan.

Eg vil takke for dei gode innspela som har kome og vil kort kommentere dei. Eg trur representanten Svein Roald Hansen har heilt rett i at det har vore mistru som har prega denne konflikten, og eg trur det me heldigvis no ser, er ein nærare dialog mellom India og Pakistan. Som fleire har peikt på her, kan nettopp den dialogen som no er på statsministernivå, vere ein inngang til ei løysing.

Tom Staahle seier veldig riktig at dette er ein debatt me har hatt fleire gonger i denne salen, seinast for to år sidan. Samtidig – sjølv om me har hatt denne debatten oppe her – opplever eg likevel at Kashmir-konflikten på mange måtar er den gløymde konflikten. Med tanke på kor viktig konflikten er og kor mange menneske som er prega av han, opplever eg faktisk at debatten rundt han er veldig stille. Eg er einig med Staahle i det å stille strengare krav. Eg trur òg det er viktig at det ikkje berre skjer frå norsk side, men at òg USA er tydelegare i sine krav til dei to landa dette mest gjeld.

Eg synest Ine Marie Eriksen Søreide sine ord om at dette er ein frosen konflikt er veldig treffande. Det er nok det det har vore i 64 år, og derfor er ikkje ei enkelt løysing ein moglegheit her. Det var òg det utanriksministaren sjølv peikte på, at ein ikkje kan tru på ei plutseleg løysing, men må leggje betydeleg press på partane, og at ein med dette sakte, men sikkert kan kome nærare ei løysing. På nokre område ser me positive signal. Eg vil berre gi ein takk til dei som har bidratt, og eg er glad for det engasjementet som er frå Noreg si side inn i ein konflikt som det er viktig at me fokuserer på.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:06:06]: Jeg vil også takke for gode og konstruktive innspill og nok en bekreftelse på at i mange viktige utenrikspolitiske spørsmål er det bred politisk enighet i Norge, og at det er viktig å holde fokus også på det vi kan kalle frosne konflikter.

Jeg vil bare legge til et par observasjoner. Den ene er at det er veldig viktig å huske på at denne konflikten er mellomstatlig, det er en konflikt som i bunn og grunn er mellom to suverene stater vi naturligvis anerkjenner, og at de selv sier at de ønsker å løse konflikten. Derfor er det internasjonale samfunnets bidrag annerledes enn i mer typiske interne konflikter – bare for å rydde opp intellektuelt i hva man kan gjøre og ikke kan gjøre. Det må støtte opp om prosesser som har utgangspunkt i ikke bare Kashmir selv, men også i New Delhi og Islamabad. Det andre er – og det var representanten Eriksen Søreide meget riktig inne på – at historisk har nok Kashmir-konflikten vært nærmest av eksistensiell karakter for Pakistan, enda mer enn for India, i den forstand at det pakistanske sikkerhetsapparatet nesten har hatt sin «raison d'être», sin hele begrunnelse for å eksistere, i Kashmir-konflikten, på en måte som nok overstiger den relative betydningen til andre spørsmål i India.

Nå ser vi at India er et land som er i ferd med å bevege seg opp i kategorien global aktør. Det er en formidabel

økonomisk vekst i India, og veldig mye av veksten i verden skjer i Asia. Det gir meg et visst håp, fordi det også kan bety at andre tema, andre fokusområder, kan få større oppmerksomhet enn denne tradisjonelle konflikten om et landområde. Selv om jeg fortsatt tror at det er lenge til konflikten er løst, er det første man bør gjøre med en konflikt å sørge for at man slutter å skyte på hverandre og heller la den være frosset i absolutt forstand inntil man har funnet mer konstruktive løsninger. Jeg tror det ligger noe positivt i det at Asia, dynamikken i Asia, er i ferd med å bli grunnleggende forandret. Mens mange av disse områdene – i hvert fall sett fra et europeisk perspektiv – var en slags Europas periferi, er det mer sann at det i det tjuende århundret blir omvendt, at gravitasjonssentrumet for internasjonal politikk i større og større grad vil bli Asia. Vi snakker her om en konflikt som ligger mellom Sør-Asia og mer det man kan kalle det sentral-asiatiske området. Det er veldig viktig at både Sør-Asia, Sentral-Asia og det østlige Asia finner sammen i mange av de nye mulighetene som

her dukker opp. Hvis de gjør det, er det håp. Hvis de ikke gjør det, kan denne type uløste konflikter trekke ned der samarbeid egentlig burde trekke opp. Derfor er det så viktig å jobbe med begge parter, Pakistan og India, for å inspirere til en mer konstruktiv utvikling i Kashmir. Jeg er glad vi fikk anledning til å drøfte det igjen. Selv om det ikke er et uttrykk for stor uenighet, er det viktig at vi beholder fokus.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er dermed avsluttet.

S a k n r. 3 [13:09:15]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.
Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.09.
